

Diehtu

BOAZODOALLOLÁGA BIRRA

geassemánu 15.b. 2007

EANANDOALLU- JA BIEBMODEPARTEMEANTA

Boazodoallohálldahus
Reindriftsforvaltningen
Báatsoe-burriej reereme

Govven ovdasiiddu ja dán siiddu: Per Torbjørn Jystad

Almmuheaddjit:

Eanandoallo- ja Borramušdepartementa, Poastaboksa 8007 Dep., 0030 Oslo

Kanturčujuhus: Akersgata 59, Oslo. www.regjeringen.no

Boazodoallohállddahuš, Poastaboksa 1104, 9504 Áltá.

Kanturčujuhus: Markveien 14, Áltá. www.reindrift.no

Almmuhuvvon: Juovlamánu 2007

Preantalohku: 3000

Gráfalaš buvttadeapmi: Bjørkmanns, Áltá. www.bjorkmanns.no

Gihppaga sáhtta dingot almmuheddjiin.

Mis lea dál ođđa boazodoalloláhka. Lága formálalaš namma lea Láhka geassemánu 15. b. 2007 nr. 40 boazodoalu birra (boazodoalloláhka). Ođđa láhka dohkkehuvvui Stuoradikkis geassemánu 2007, ja bođii fápmui suoidnemánu 1. b. 2007:s. Go ođđa boazodoalloláhka dál lea fápmui boahtán, de lea boares boazodoalloláhka 1978 rájes (Láhka geassemánu 9. b. 1978 nr. 49 boazodoalu birra) heaittihuvvon.

Dán gihppagis leat dieđut lága deataleamos rievdadusaid birra mat váikkuhit resursahálddašeami ja boazoeaiggádiid vuoigatvuođaid ja geatnegasvuođaid. Gihpa sáhtta maidái leat ávkin earáide geat dáhttot dieđuid ođđa boazodoallolága birra. Rievdadusaid čilgejuvvot seamma ortnega mielde go lágas nai. Dás čilget erenoamážit siidda rolla, rievdadusaid orohatstivremis ja doaibmanjuolggadusaid ráhkadeami.

Ođđa lága vuođđun leat Boazodoalloláhkálávdegotti čielgga-deami evttohusat 2001 rájes (NAČ 2001:35 Boazodoallolága rievdadusevttohusat). Lávdegoddi nammaduvvui earet eará NBR' ja Sámedikki evttohasaid vuođul. Boazoeaiggádat ledje eanetlogus lávdegottis mas ledje oktiibuot 11 lahtu (10 lahtu barggu loahpahettiin). Dan áiggis go departemeanta lea bargan ođđa lágain, de leat leamaš ráđđádallamat NBR:in ja Sámedikkiin. Ođđa lága ráhkadettiin leat dásseárvogažaldagat leamaš guovddázis. Dasa leat Norgga geatnegasvuođat ON' nissonkonvenšuvnna olis leamaš vuođđun.

Mihttomearrin lea leamaš ahte eanas mearrádusat mat gusket boazodollui galget gávdnot lágas vai eai dárbbasuvvo nu olu liige láhkaásahusat. Dalle šaddá geavaheddjiide álkit meannudit dušše lága ektui, eai ge sihke lága ja láhkaásahusaid ektui. Danne leat earet eará mearrádusat merkema birra, mat ovdal ledje sierra láhkaásahusas, dál váldon mielde láchkii. Leat nappo mearkkašahtti unnit láhkaásahusat maid boazoeaiggádat dál fertejit vuhtiiváldit.

Lea deatalaš muitit ahte olu 1978-lága mearrádusain eai leat rievdan ođđa lágas. Dat guoská ovdamearkka dihte 3., 8., 9. ja 10 kapihttala mearrádusaide. Ođđa sámi vuoigatvuođalávdegoddi mii ovddidii iežas čielgga-deami juovlamánu 2007:s lea earet eará evttohan rievdadusaid boazodoalu vuoigatvuođaid mearrádusaid hárrái. Sámi vuoigatvuođalávdegotti evttohusat sáhttet addit vuođu ođđa rievdadusaide boazodoallolágas.

Boazoeaiggádiidda lea dárbbaslaš oahpásmuvvat lága mearrádusaide. Láhcateaksta lea miellodusin dán gihppagis ja dat mii dán diehtogihppagis čilgejuvvo, ferte čadnojuvvot láchkatekstii. Gihppagis eai lea vástádusat buot gažaldagaide, ja leat láchkateavsttat ja lága ovdabarggut mat leat deatalepmosat go iešguđet áššit galget dárkileappot čielggaduvvot.

Láhka lea boazodollui deatlaš reaidun

Boazodoallopoltiikka bajemus ulbmilin lea lágídit dili boazodollui mii lea ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat guoddevaš. Boazodoalloealáhussii lea dárbbášlaš ahte dat ipmirduvvo ja hálddašuvvo ealáhussan mas lea ekonomalaš árvohákan ja beaktilis buvttadeapmi. Jus dat galgá leat vejolaš, de fertejit ealáhusdoallit beassat háhkat dohkálaš áigáibođu ealáhussain. Ealáhusa hálddašeamis lea maiddái deatlaš deattuhit boazodoalu kultuvrra ja árbevieruid.

Boazodoalloláhka lea, oktan boazodoallošiehtadussain, deatleamos reaidu dáid ulbmiliid olaheamis. Nu čilgejuvvo maiddái lága ulbmilmearrádusas:

Sámi boazodoalloguovllus galgá láhka lágídit dili boazodollui mii lea ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat guoddevaš ja mii lea vuodđuduvvon sámi kultuvrra, árbevieruid ja dábiid ala ávkin boazodollui alcesis ja servodahkii muđui. Olan dihte dáid mihttomeriid galgá láhka addit vuodtu boazodoalu ulbmillaš organiseremii ja hálddašeapmái. Boazodoallu galgá bisuhuvvot sámi kultuvrra ja servodateallima deatlaš vuodđun.

Láhka galgá leat mielde sihkkarastime boazodoalloareálaid sámi boazodoalloguovllus boazodoalu deatleamos resursavuodđun. Boazodoalu areálaid sihkkarastima ovddasvástádus lea sihke boazodoallovuoigatvuodálaččain, eará vuogatvuodálaččain ja eiseválddiin.

Olggobealde sámi boazodoalloguovllu galgá láhka lágídit dilálašvuodaid dasa ahte boazoguohtumat geavahuvvojit ekologalaččat ja ekonomalaččat guoddi vugiin, mii lea vuodđuduvvon daid guovlluid báikkálaš kultuvrii ja árbevierui gos lea lohpi doaimmahit boazodoalu § 8 njuolggadusaid mielde.

Sihke sámi boazodoalloguovllus ja dan olggobealde galgá láhka leat mielde sihkkarastime bealuštahti elliidsuodjalusa bohccuide.

Ođđa lágas lea boazodoalu rolla guovddázis. Iešguđet mearrádusaid bokte ovddiduvvo ahte ealáhus galgá ieš leat mielde váikkuheame ja váldime ovddasvástádusa boazodoalu guoddevašvuhtii.

*Ođđa lágas lea boazodoalu rolla guovddážis.
lešguđet mearrádusaid bokte ovddiduvvo ahte
ealáhus galgá ieš leat mielde váikkuheame
ja váldime ovddasvástádusa boazodoalu
guoddevašvuhtii.*

Guovddáš rievdadusat ođđa lágas

■ Láhka lágida dili ealáhusa siskkáldas iešstivrejupmái. Siida lea ožžon guovddáš saji, ja lea deatalaš oassi siskkáldas organiserema mearrádusain. Lullisámi guovlluin lea sáhka sitjes. Doaba siidaoassi bohtá dálá doallodoahpaga sadjái. Dál rahpasa maiddái vejolašvuohta ásahtit buhtalas álggahanoasi vai buolvvaid gaska sirdimat šaddet njuovžilat.

■ Láhka deattuha sihkkarastit ovttaskas boazodoalli riektesihkarvuoda.

■ Boazodoallorohagaid ortnet joatkašuvvá, muhto orohatstivra doaimmá dál čielgasit priváhtarievttálaš orgánan. Dat mearkaša ahte orohatstivrras eai leat šat almmolašrievttálaš doaimmat. Boazodoallorohaga váldodoaimman šaddá organiseret boazodoalu orohaga siskkobeaide, ja siida ja siidaoassi fas doaimmahit praktihkalaš boazobarguid.

■ Okta orohatstivrra deataleamos doaimmain šaddá doaimmanjuolggadusaid ráhkadeapmi. Doaimmanjuolggadusat leat dárkilet mearrádusat orohaga resursasaid hálddašeamis. Galget ain ráhkaduvvot orohatplánat, muhto dain galget dál dušše leat dieđut orohaga boazodoalu birra mat leat dárbbášlaččat almmolaš plánemis vai boazodoalu beroštumit vuhtii váldojuvvojit nu bures go vejolaš.

■ Vuordámuššan lea ahte boazodoallit lága bokte ieža ohcet ja gávnnahtit jierpmálaš ja guhkilmas čovdosiid. Muhto soames háviid sáhttá dárbbášuvvot veahkki čovdit riidduid almmá lágastemiid haga. Danne lea vejolašvuohta geavahit soabahanortnega mii lea riektevuogádaga olggobealde.

■ Vaikko šaddá ge siskkáldas iešstivrejupmi, de dárbbášuvvo eiseválddiid čuovvleapmi dihto dilálašvuodain. Resursavuodu ja eará servodatberoštumiid vuhtii váldima hárrái sáhttá leat dárbu eiseválddiid doaimmabijuide. Nu sáhttá maiddái leat jus boazodoalu siskkáldas ovttasdoaimman ii doaimma, ja go čuožžilit čuolmmat maid ii nagot čovdit eiseválddiid veahki haga. Leat ráhkaduvvon ođđa ránggáštusmearrádusat mat sáhttet čađahuvvot jus ovdamearka dihte lobihis doaimma ii heaitihuvvo.

■ Almmolaš organiserema hárrái (boazodoallostivrra, guovllustivrraid ja boazodoallohálldahusa), eai leat dahkkon rievdadusat.

Láhka lea redakšuvvnalaččat dárkkistuvvon ja čorgejuvvon.

Ođđa lága rievdadusaid válddahallan

Kapihtal 1 Álggaheaddji mearrádusat.

Dán kapihtalis eai leat ođđa mearrádusat main lea njuolgga mearkkašupmi boazodolliide. Ulbmilparagráfas leat muhtun rievdadusat. Ee. celkojuvvo dál ahte láhka galgá leat mielde sihkkarastime boazodoalloareálaid sámi boazodoalloguovllus boazodoalu deataleamos resursavuodđun. Ulbmilmearrádus addá mávssolaš čujhusaid go galgá áddet ja geavahit lága eará mearrádusaid.

Kapihtal 2 Boazodoallu sámi boazodoalloguovllus

Kapihttalis leat olu ođđa mearrádusat das ahte gii oažžu eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus, ođđa siidaosiid ásaheami hárrái, siidaosiid sirdima hárrái ja maddái náittosguimmežiid ja ovttasássiid hárrái.

Siidaoassi doalu sadjái

Buohkat geat orohatstivrras ledje čálihuvvon doalu jodiheaddjin suoidnemánu 1.b. 2007:s, čálihuvvojedje dan rájes siidaoasi jodiheaddjin.

Vuoigatvuohta eaiggáduššat bohccui sámi boazodoalloguovllus

Jus galgá beassat eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus, de ferte leat vuoigatvuohta atnit mearkka. Go ohcá mearkka de ferte váhnemiin dahje ádjáin ja áhkuin leamaš boazodoallu váldoealáhussan. Ohcci bohccot fertejit maddái leat siidaoassái dahje buhtalas álggahanoassái

gullevaččat. Mearkkaeaiggát ii dárbbáš leat fuolki dan siidaoasi jodiheaddjái gos bohccot leat.

Ođas lea ahte vuoigatvuohta eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus dál guoská juohkelágán boazoeaiggádušša nvugiide. Ovdamearkka dihte ii leat iešalddis lohpi doaimmahit boazodoalu áidojuvvon báikki dahje gárddi siskkobearde, dahje ellidpárkkas čájáhussan. Nu lea váldonjuolggadus muhto Boazodoallostivra oažžu vejolašvuođa addit sierralobi earáide eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus vaikko eai deavdde boazoeaiggáduššangáibádusaid. Dat mearkkaša ahte láhka lágida dili ee. sidjiide geain eai leat sámi máttut, muhto geat dál doaimmahit boazodoalu Finnmárkku nuorttamus guovlluin, ain joatkit boazodoaluin boazodoalloguovllus mearrádusaid mielde.

Siidaoassi boahdá dál doalu sadjái. Siidaoassi lea joavku, dábálaččat bearaš dahje ovttaskas olmmoš gii lea lahttun siiddas ja gii doaimmaha boazodoalu maid okta olmmoš dahje náittosguimmežagat dahje ovttasássi jodihit. Gáibiduvvo ahte siidaoasi jodiheaddji ássá Norggas.

Siidaoasi jodiheaddji stivrenvuoigatvuohta lea dárkilit čilgejuvvon ođđa lága § 10:s. Lea siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddji **gii** mearrida gii oažžu eaiggáduššat bohccuid siidaoasi vuolde ja **man olu**.

li leat jodiheaddjiovddasv ástáduš eambo go ovtta siidaoasi ovddas. Boazoeaiggát sáhtá leat dušše ovtta siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin, ii ge sáhte eaiggáduššat bohccuid eambo go ovtta siidaoasis. Dan mearrádušas spiehkastuvvo agivuloš máná dáfus gean váhnemat eaba eale ovttas. Mánás lea dalle lohpi eaiggáduššat bohccuid sihke eatni ja áhči beale siidaosiin iežas mearkkas.

Siidaoasi ásaheapmi. § 11:s mearriduvvo ahte siidda siidaosiid jodiheaddjit sáhttet mearridit ásahtit ođđa siidaoasi siiddas jus leat ovttamielalaččat. Árvvoštallettiin ásahtit ođđa siidaoasi, galgá vuhtiiváldit dan ahte ásaheapmi ii dagat siidda ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevašvuoda ovdii. Mearrádušas celko maiddáii ahte mearridettiin gii ođđa siidaoasi galgá beassat ásahtit, galget ee. siidda eallindilálašvuodat ja bargofámut vuhtiiváldojuvvot. Dat mearkkaša ovdamearkka dihte ahte son guhte aktiivadit searvá bargguide galgá välljejuvvo ovdalii ohcci guhte ii leat searvan bargguide. Siida sáhtá maiddáii árvvoštallat eará áššiid maid dáhttu deattuhit. Ođđa siidaoasi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovllustivrii dohkkeheapmái. Dieđáhusas guovllustivrii čilgejuvvo mii lea deattuhuvvon mearridettiin ásaheami.

Guovllustivra galgá dárkkistit leat go § 11' formálalaš eavttut devdojuvvon siidaoasi ásahtettiin, ee. dan lea go leamaš ovttamielalašvuhta. Dasa lassin galgá guovllustivra árvvoštallat rihkku go ásaheapmi guoddevaš boazodoalu ulbmila. Guovllustivra sáhtá biehttalit ásaheami

jus siidda iešguđet siidaosiid gaskamearalaš boazolohku šaddá vuollel 250.

Ođđa siidaoasi ásahtettiin galgá boazolohku doalahuvvot siidda mearriduvvon alimus boazologu siskkobealde. Dat sáhtá dagahit ahte earát siiddas fertejit unnidit iežaset boazologu jus mearriduvvon boazologu vuođu eai čága eanet bohccot siidii.

Jus siiddas ii leat mearriduvvon alimus boazolohku dohkkehuvvon doaibmanjuolggadusaid bokte, de ferte siida vuordit ásaheamis ođđa siidaosiid dasságo leat ráhkaduvvon dohkkehuvvon doaibmanjuolggadusat.

Buohtalas álggahanoassi

Siidaoasi jodiheaddji sáhtá ásahtit buohtalas álggahanoasi mii lea čadnon siidaoassái vai siidaoasi sirdin buolvvaid gaskka šaddá ulbmillaččat. § 12 mielde eaktuda buohtalas álggahanoasi ásaheapmi ahte mearriduvvo alimus boazolohku maid siidaoasi ja buohtalas álggahanoassi oktiibuot doalaheaba. Dan boazologu mearrida siida ieš. Ii sáhte ásaheavvot eambo go okta buohtalas álggahanoassi guđenai siidaoassái. Lea dábálaččat siidaoasi jodiheaddji guhte mearrida gii buohtalas álggahanoasi galgá beassat ásahtit. Gáibádussan ođđa jodiheaddjái lea ahte sus lea vuogatvuhta atnit mearkka, ahte lea nuorat buolvva olmmoš, ja ahte lea searvan buot boazobargguide jodiheaddji fárus unnimusat golbma jagi. Buohtalas álggahanoassi sáhtá dušše doalahuvvot čieža jagi rádjái, ja de eaktuduvvo ahte dahkkojuvvo soahpamuš siidaoasi sirdima várás.

Go ásaheapmi lea dahkkojuvvon, de galgá dábálaš siidaoasi jođiheadđji dieđihit guovllustivrii ahte ásaheapmi lea dahkkojuvvon. Earret dieđuid buhtalas álggahanoasi doalli birra, de galgá maiddái čilgejuvvot leat go namuhuvvon eavttut devdojuvvon. Maiddái siidaoasi jođiheadđji ja álggahanoasi jođiheadđji soahpamuš galgá čuovvut dieđuid. Guovllustivra galgá dárkkistit ahte ásaheami formálalaš eavttut devdojuvvojit.

Ovdalgo buhtalas álggahanoasit sáhttet ásahuvvot, de galget dohkkehuvvon doaibmanjuolggadusat masa siida gullá leat sajis.

Náittosguimmežagat ja ovttasássiit dássiduvvojit mii lea rievdan 1978-lága rájes. Muhto § 13 mearrida ahte dat gusto dalle go ovttasássiguoktás leat leamaš dahje leat oktasaš mánát, jus leaba leamaš náitalan dahje jus leaba ovttas eallán guokte jagi náittosdili sullasaš oktavuodas.

Náittosguimmežagain/ovttasássiin sáhtta leat goabbat siidaoassi maiddái náittosdilis/ovttasássandilis. Jus dat guokte siidaoasi leat seamma siiddas, de sáhttiba doalahit goabbat siidaoasi maiddái náittosdilis/ovttasássandilis. Muhto jus áigu sirdit siidaoasi eará siidii, de ferte čuovvut § 11 mearrádusaid siidaoasi ásaheami hárrái. Dat mearkkaša ahte ii leat vejolaš sirdit eará siidii ovdalgo ođđa siidda siidaosiid jođiheadđjit ovttamielalaččat addet lobi nu dahkat.

Siidaoasi jođihanovddasvástádusa sirdin § 15' mearrádus mearkkaša ahte siidaoasi

jođiheadđji sáhtta oasis sirdit mánnái, áhkubii/áddjubii dahje eará olbmui gii deavdá eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra siidaoasis. Dattege ii sáhte nu dahkat jus lea ásahuvvon buhtalas álggahanoassi. Ođđa jođiheadđji galgá leat válldálaš ja galgá leat searvan buot boazodoalu bargguide jođiheadđji fárus unnimusat golbma jagi. Muhtun erenoamáš oktavuodain sáhtta dán gáibádusas spiehkastit.

Jus siidaoasi jođiheadđji jápmá, ii ge leat ásahuvvon buhtalas álggahanoassi, de lea mánás, áhkubis/áddjubis dahje eará olmos geas lea vuoigatvuohtha eaiggáduššat bohccuid, vuoigatvuohtha badjelasás váldit siidaoasi. Dat dattege ii gusto jus leaska dahje báhcán ovttasássi geavaha iežas vuoigatvuohtha badjelasás váldit siidaoasi.

Siidaoasi sirdin galgá dieđihuvvot guovllustivrii mii galgá dárkkistit ahte sirdima formálalaš eavttut devdojuvvojit. Ovdamearkan formálalaš eavttuide sáhtta leat ahte son guhte oazžu ovddasvástádusa lea válldálaš ja mearkavuogitvuohthalaš, dahje ahte leaska dahje báhcán ovttasássi addá mieđáhusa jus eará olmmoš galgá váldit badjelasás siidaoasi ovddasvástádusa. Guovllustivra lea maiddái ožžon vejolašvuohtha dohkkehít ahte siidaoassi vurkejuvvo dasságo son guhte galgá váldit badjelasás siidaoasi lea válldálaš. Dat njuolggadus galgá čavgadit geavahuvvot.

Siidaoasi heaittiheapmi.

1978-lága ektui lea dál rievduvvon nu ahte leat mearrádusat siidaoasi heaittiheami hárrái, ja das mii de galgá dáhpáhuvvat

go siidaoassi ii leat guhkit áigái doaimban. § 16 cealká ahte siida lea ožžon ovddasvástádusa heaittiheami hárrái. Siidda stivra dahje gulahallanolmmoš lea geatnegahtton bearráigeahččat ahte siidaoassi duođai heaittihuvvo jus siidaoasi jodiheaddji mearrida heaitit boazodoaluin dahje jus son jápmá ja ovddasvástádus ii sirdojuvvo earáide namuhuvvon njuolggadusaid mielde. Siidastivras dahje gulahallanolbmos lea maiddái ovddasvástádus dieđihit heaittiheami guovllustivrii. Heaittiheami golut gokčojuvvojit bohccuid vuovdima bokte. Jus buohhtalas álggahanoasi jodiheaddji mearrida heaittihit boazodoalus dahje jápmá, de eai gusto siidaoassi heaittihannjuolggadusat. Dat oassi biddjo dalle dan siidaoassái mas álggahanoassi vuodđuduvvui.

Jus siidaoasi dahje buohhtalas álggahanoasi boazolohku lea leamaš vuollel 50 bohcco vihtta jagi, de galgá dat heaittihuvvot siidaoassin. Dakkár heaittiheami galgá guovllustivra mearridit. Go boazolohku lea njealját jagi vuollel 50, de galgá guovllustivra dieđihit siidaoasi jodiheaddjái ahte siidaoassi heaittihuvvo. Dieđiheapmi fertte dahkkot unnimusat guhtta mánu ovdal nuppe jagi boazodoalodieđáhusa sádde ma áigemeari. Go heaittiheapmi lea dohkálaččat mearriduvvon, de oažžu siida dieđáhusa dan birra guovllustivrras. Dalle lea siiddas ovddasvástádus bearráigeahččat ahte siidaoassi duođai heaittihuvvo ja dieđihuvvo guovllustivrii. Goluid gokčama dáfus gustojit seamma njuolggadusat go dat mii namuhuvvui ovdalis.

Kapihtal 3 Boazodoallo- vuoigatvuoda sisdoallu

Dás eai leat duohta rievdadusat main lea mearkkašupmi boazodollui ja boazodolliide.

Kapihtal 4 Dábálaš mearr- dusat boazodoalu birra

Dát kapihtal lea ođas 1978-lága ektui. Dás lánkanannejuvvojit buori boazodoallovieruid njuolggadusat. Muhto kapihtala čuoggáin eai leat ođđa njuolggadusat boazodoalu jodiheami birra, ovdamearkka dihte geahččogeatnegasvuoda, geahčadanvuoigatvuoda dahje eará siiddaid bohccuid hálldasemi birra

Kapihtal 5 Bohccuid merken ja mearkkaid sisačáliheapmi

Bohccuid merkema ja mearkkaid sisačáliheami mearrádusat 12.6.84 lánkaásahusa bokte, leat válđojuvvon fárrui dán kapihtalii soames rievdadusaiguin. Lea veahá rievdaduvvon muhto rievdadusain ii leat vuoigatvuodalaš mearkkašupmi. Boazodoallostivra nammada sierra váiddaásahusa mearkaáššiid várás.

Kapihtal 6 Boazodoalu organiseren – orohat ja siida

Orohagat

§ 42 nanne ahte boazodoalloorohagaid juohkima ortnet bisuhuvvo. Ođđa lága orohatnjuolggadusat lea čiekŋudahttin 1978-lága njuolggadusain, ja dat aiddostahttet dálá rievtti. Orohatjuohkimis galgá válđit vuodu vieruiduvvan geavaheamis ja seammás galgá deattuhit ahte orohagaid rájít šaddet lunddolaččat ja ulbmillaččat boazodoalu doaimmahea-

mis. Dat mearkkaša ahte boazodoallit eai sáhte orohatjuohkima bokte, massit boares áiggi rájes vuoigatvuođaid jus vel maŋnel čájehuvvo ge ahte rájit eai deavdde dakkár vuoigatvuođaid.

Mearrádusas boahotá muđui ovdan ahte orohatjuohkin ii hehte ovt-tasbarggu orohatrájiid rastá go dat fal ii dagat eará boazodolliid vuoigatvuođaid ovdii.

Dát njuolggadusat gustojit beroškeahttá das ahte leat go orohagas buot áigodatguohtumat vai leat go áigodatguohtumat máŋgga orohagas.

Orohatstivra

§ 43:s leat rievdadusat 1978-lága ektui das movt orohatstivra galgá välljejuvvot ja geat stivrras galget leat lahttun. Stivrra jođiheaddji vällje orohatjahkečoahkkin, mii galgá dollojuvvot ovdal geassemánu loahpa. Eará stivralahtut galget leat guđege geassesiidda ovdasteaddjit. Movt geassesiida vällje lahtus, mearriduvvo jahkečoahkkima ja orohatstivralahtuid välljema njuolggadusain, geahča dás vuollelis. Jus leat eanet go 7 geassesiidda, de välljejuvvojit guhtta stivralahtu vuorbáдемиин iešguđet geassesiiddaid stivralahttoevttohasaid gaskkas, earret dan siidda mas lea ovdaolmmoš.

Ovdamearka: Jus orohagas leat 10 geassesiidda, de vällje jahkečoahkkin jođiheaddji dan 10 evttohasa gaskkas. Dasto välljejuvvojit 6 miellahtu vuorbáдемиами bokte 9 eará geassesiidda evttohasaid gaskkas.

Jahkečoahkkin sáhtta dattege mearridit ahte geassesiiddain

galgá leat stivramiellahttovuohta vuoruid mielde, muhto dan ferte guovllustivra dohkkehit.

Boazodoallostivra sáhtta mearridit ahte stivrras galget leat 11 miellahtu rádjái jus dasa leat erenoamáš ákkat. Boazodoallostivra sáhtta maiddái mearridit ahte geassesiiddas mii lea mihá stuorát go orohaga gaskamearálaš siiddat, galgá leat stuorát ovdasteapmi go dan mii dábálaččat gusto.

Jus geassesiidda boazodoallit muđui jagis rátket unnit dálvesiidan, de sáhttet dálvesiidda siidaosiid jođiheaddjit, dahje eanet dálvesiiddat ovttas dahje eará čoahkkádus, gáibidit ahte geassesiidda stivrasadji orohatstivrras galgá leat vurrolaga dálvesiiddaid/joavkkuid gaskka.

Jođiheaddji ja eará stivralahtut välljejuvvojit guovtti jahkái hávális.

Dassázii go ođđa orohatstivra ása-huvvo, doibmet dat orohatstivrrat mat leat välljejuvvon 1978-lága mielde.

Orohatstivrra doaibma ja váldi

Orohatstivrra doaimma hárrái leat rievdadusat 1978-lága ektui. Dat boahotá ovdan § 44:s. 1978-lága mielde ledje orohatstivrras almmolašrievttálaš doaimmat, ovdamearkka dihte gáibidit doallat rátkkašemi dahje gáibidit čohkket bohccuid ja maiddái gáibidit sirdit bohccuid mat lobi-hemet guhtot. Ođđa lága mielde sáhtta dušše guovllustivra addit dakkár gohččumiid, vejolaččat boazodoallostivra. Dál beassá orohatstivra baicca fuolahit orohaga

boazodoalloberoštumiid ja boazoguohtuneatnamiid gustojeaddji mearrádusaid mielde.

Orohatkássa

Nu movt ovdal nai, de galgá orohagas leat orohatkássa masa buot orohaga siidaoasit galget máksit jahkásaš doarjaga. Ruđat galget gokčēt orohatstivralahtuid buhtadusa ja eará goluid orohaga hálddašeami oktavuodas.

Boazodoallofoanda

§ 47 mielde galgá orohagas leat boazodoallofoanda. Dan mearrádusa mielde galget čuovvovaš ruđat mannat fondii:

1. buhtadus orohakkii guohtunvuoigatvuođaid bággonisteami ovddas jna.
2. buhtadus orohakkii vahágiid, hehttehusaid ovddas jna.
3. doaibmalobi divat (konsešuvnadiivat) orohakkii bággolotnuma ovddas,
4. boahtu geažotbeljiid ja lobi-hemet merkejuvvon bohccuid vuovdimis,
5. doaibmanjuolggadusaid rihkuma divat,
6. eará ruđat mat bohtet orohakkii.

Lea deatalaš fuomášit ahte 6. čuokkis lea ođas 1978-lága ektui. Dat sáhttet leat ruđat mat luvvejuvvojit ovdamearkka dihte de go orohat dahká šiehtadusa huksejeddjiin guohtuneatnamiid geavaheami hárrái mas vaháгат boazodollui buhtaduvvojit ekonomalaččat šiehtadusa bokte. Maiddá dakkár ruđat galget dál biddjot boazodoallofondii mii hálddašuvvo njuolggadusaid mielde mat leat mearriduvvon orohaga doaibmanjuolggadusain.

Orohatjahkečoahkkin

Jahkečoahkkinnjuolggadusat leat ođđasat 1978-lága ektui. Lága § 49:s leat dárkilis njuolggadusat jahkečoahkkimii, dás maiddá jienastemiide. Buot orohaga boazoeaiggádat sáhttet oassálastit jahkečoahkkimis ságastan- ja evttohanvuoigatvuođain. Iešguđet siidaoasis ja buohtalas álggahan-oasis lea jienastanvuoigatvuohta jahkečoahkkimis. Siidaoasis leat vihtta jiena ja buohtalas álggahan-oasis lea guokte jiena. Siidaoasi jođiheaddji mearrida jienaid siidaoasi eará boazoeaiggádiidda. Jođiheaddjis galgá alddis leat unnimusat okta jietna, dahje guokte jus náittosguimmežagat dahje ovttasássit ovttas jođiheaba siidaoasi. Orohatjahkečoahkkima njuolggadusain leat maiddá njuolggadusat jahkečoahkkima áššelisttu ja áššebáhpiriid sáddema birra, ja čoahkkima jođiheami birra.

Orohatjahkečoahkkima áššit ja váldi

Lága § 50:s leat dárkilis njuolggadusat das makkár áššiid jahkečoahkkin galgá gieđahallat, ja makkár váldi das lea. Njuolggadusain mearriduvvo maiddá ahte jahkečoahkkimis lea cealkinvuoigatvuohta mángga áššis, muhto dat ii sáhte čatnat stivrra. Ovdal geassemánu 2008 loahpa galgá leat dollojuvvon orohatjahkečoahkkin mas orohatstivrra jođiheaddji välljejuvvo, ja mas muđui galge leat iešguđet geassesiiddaid ovdasteaddjit.

Siida

Siiddas lea guovddáš sadii lágas boazodoalu organiserema ja stivrema dáfus. Dat lea njuolggamearriduvvon §§ 51–56:s. Dán lágas mearkkaša siida joavkku mas

leat boazoeaiggádat geat doaimmahit boazodoalu ovttas dihto eatnamiin. Láhka earuha geasse-siidda ja dálvesiidda. Geassesiidda doaimmaha boazodoalu vuosttažettiin geasse- ja čakčaguohumiin. Dálvesiidda ges doaimmaha boazodoalu vuosttažettiin dálve- ja giđđaguohumiin.

Lága mearrádusaid vuodđun lea geassesiida (geasseorohat). Dat bohtá ovdan mángga láhkái. Leat ovdamearkka dihte geassesiiddat mat välljejit ovddasteddjiid orohatstivrraide. Geassesiiddat leat maiddáa vuodđun doaimmanjuolggadusaid ráhkadettiin, dás maiddáa boazologu mearridettiin. Iešguđet geassesiiddaid boazolohku galgá däl mearriduvvot daid guohtuneatnamiid vuodul maid siida hálldaša.

Siidastivra galgá välljejuvvot jus jahkečoahkkin ii mearrideačča eará

Lága § 52 mielde galgá geassesiidii välljejuvvot stivra mas lea ovddasvástádus lágidit oktasaš doaimmaid ja hálldašit siidda oktasaš rusttegiid. Stivrra vällje siidajahkečoahkkin.

Fuomáš ahte lámka cealká ahte jahkečoahkkin sáhtá mearridit ii välljet siidda stivrra. Muhto jus jahkečoahkkin vällje ahte siiddas ii galgga leat sierra stivra, de ferte jahkečoahkkin välljet muhtuma gulahallanolmmožin siidda ja orohatstivrra gaskka.

Jus orohat lea seamma go geassesiida, de doaimmá orohatstivra maiddáa siidda stivran. Dain oktavuodain galgá orohatstivra välljejuvvot § 52 njuolggadusaid mielde, muhto stivrra ásaheapmi lea geatnegahtton, vrd. § 43 viđat lađđasa.

Geassesiidda jahkečoahkkin

Lága § 53 mearrida ahte siida galgá doallat jahkečoahkkima ovdal miessemánu loahpa juohke jagi. Fuomáš ahte dás ii leat välljenfriddjavuohta das ahte galgá go lágiduvvot jahkečoahkkin vai ii. Lága mielde leat geassesiidda jahkečoahkkimis olu doaimmat:

- välljet siidastivrra, dahje vejolaččat mearridit ahte ii välljejuvvo stivra,
- välljet evttohasa orohatstivrii
- mearridit doarjaga siidakássii
- mearridit siidafoandda njuolggadusaid
- välljet rehketdoalloodárkkisteaddji
- välljet gulahallanolbmo siidda ja orohatstivrra gaskka jus siidastivra ii välljejuvvo

Siida mearrida ieš movt lágida gohččuma jahkečoahkkimii, gii galgá jođihit jahkečoahkkima, galgá go leat gittačoahkkin, movt jienasteamit galget dahkkot, galgá go čállojuvvot beavdegirji jna.

Ovdal miessemánu 2008 loahpa, ferte vuosttaš geassesiidajahkečoahkkin leat dollojuvvon mas geassesiidastivra dahje gulahallanolmmoš välljejuvvo, ja gos maiddáa orohatstivrra evttohas välljejuvvo.

Jus orohagas ii leat eambbo go okta siida, de eai geavahuvvo dát mearrádusat. Dalle gustojit § 49 mearrádusat orohatjahkečoahkkima birra.

Siidakássa

Siida ferte ása hit siidakássa jus jahkečoahkkin vällje siidii iežas stivrra. § 55:s mearriduvvo ahte jahkečoahkkin sáhtá mearridit ása hit siidakássa vaikko ii välljejuvvo sierra stivra. Dalle galgá

siidda gulahallanolmmoš hálldašit siidakássa. Siidakássa ruđat lea ovttaskas siidaosiid jođiheddjiid doarjja maid guhtege máksá iežas boazologu vuodul. Jahkečoahkkin mearrida man stuoris doarjja galgá leat juohke bohcco nammi. § 46 njuolggadusat orohatkássa divada mearrideami birra, gustojit maidái go siidajahkečoahkkin mearrida siidakássa divada. Siidakássas ii gáibiduvvo rehketdoallo-dárkkisteapmi, muhto juohke siidaosi jođiheaddji sáhtá gáibidit rehketdoallo-dárkkisteaddji dárkkistit siidakássa daid njuolggadusaid vuodul mat gustojit siidafoandda rehketdoallo-dárkkisteamis. Ii leat eaktun ákkastallat dakkár gáibádusa.

Jus orohagas ii leat eambo go okta siida, de eai geavahuvvo dát mearrádusat. Dalle gustojit § 46 mearrádusat orohatkássa birra.

Siidafoanda

Jus siidii bohtet ruđat nu movt namuhuvvo § 47:s (buhtadus, doaibmadivat jna.), de galgá siidii ásahuvvot boazodoallofoanda. Jahkečoahkkin ferte dalle ráhkadit njuolggadusaid dasa movt foandda ruđat galget geavahuvvot. Dat njuolggadusat galget sáddejuvvot guovllustivrii dohkkeheapmái. Siidafondii gáibiduvvo rehketdoallo-dárkkisteaddji. Lea jahkečoahkkin mii vällje rehketdoallo-dárkkisteaddji. § 48 njuolggadusat orohaga boazodoallofoandda dárkkisteami hárrái, gustojit maidái siidafondii jus leažžá dakkár.

Jus orohagas ii leat eambo go okta siida, de eai geavahuvvo dát mearrádusat. Dalle gustojit § 47 mearrádusat boazodoallofoandda birra.

Kapihtal 7 Orohaga doaibmanjuolggadusat. Orohatplána

Doaibmanjuolggadusat

Ođđa lága deataleamos oassi resursahálldašeami dáfus, leat orohagaid doaibmanjuolggadusat. Doaibmanjuolggadusat bohtet dálá orohatplána siskkáldas osiid sadjái. Galget ain ráhkaduvvot orohatplánat, muhto dain galget leat dieđut orohaga doaimmaid birra mat dárbbášuvvojit almmolaš plánemis.

Doaibmanjuolggadusat galget sihkkarastit orohaga guohtumiid ekologalaččat guoddi geavaheami ja das galget leat dárkilet mearrádusat

- guohtungeavaheami birra
- boazologu birra
- gárddiid ja eará searverusttegiid geavaheami ja mátasdoallama birra
- mohtorfievrruid geavaheami birra
- boazodoallofoandda hálldašeami birra
- orohaga eará opmodaga hálldašeami birra
- bargogeatnegasvuodaid ja investeremiid birra
- eará áššiid birra maid lea vuogas čielggadit orohaga doaibmanjuolggadusain

Orohatstivra ráhkada doaibmanjuolggadusaid ja guovllustivra galgá daid dohkkehit. Iešguđet siidda boazolohku galgá maidái ovddiduvvot boazodoallostivrii loahpalaš nannemii ja dohkkeheapmái. Ovdalgo doaibmanjuolggadusat sáddejuvvojit dohkkeheapmái, de galgá árvalus meannuduvvot orohaga jahkečoahkkimis.

Jus eanet orohagat juogadit áigodatguohtumiid, de galget ráhkaduvvot doaibmanjuolggadusat iešguđetge orohahkii. Dalle lea orohatstivrraid ovttasbargu dárbašlaš.

Doaibmanjuolggadusaid čuoggát mat leat guohtungeavaheami ja boazologu birra, mearriduvvojit dárkileappot § 59:s ja § 60:s.

Dat orohatstivrrat mat ledje válljejuvvon ovdalگو dát láhka bođii fápmui, leat beassan ráhkkanisgoahtit doaibmanjuolggadusaid ráhkadeami. Lea buorre jus proseassa jođánit boahá johtui vai dohkkehuvvon doaibmanjuolggadusat válbmanit nu fargga go vejolaš. Doaibmanjuolggadusat leat orohaga doaimma vuodđu, ja earet eará lea ođđa siidaosiid dahje buohtalas álggahanosiid ásaheapmi dan duohken leat go gárvves dohkkehuvvon doaibmanjuolggadusat. Ođđa orohatstivrrat mat lea nammaduvvon ođđa lága vuodul, leat aŋkke dat mat fertejit hábmet doaibmanjuolggadusaid ja dat dáhpáhuvvá árvalusa mielde mii meannuduvvo nuppi orohatjahkečoahkkimis. Ođđa mearrádusaid mielde galgá jahkečoahkkin leat dollojuvvon ovdal 1.7.08, ja danne sáhttet doaibmanjuolggadusárvalusat áramusat meannuduvvot 2008 liigejahkečoahkkimis, dahje 2009 jahkečoahkkimis.

Guohtungeavaheapmi

§ 59 mearrádusaid mielde guohtungeavaheami birra, galget iešguđet siiddaid guohtunguovllut olles jagi várás čielgejuvvot. Jus máŋga orohaga atnet seamma áigodatguohtumiid, de fertejit ráhkaduvvot guohtunjuolggadusat iešguđet orohahkii, geahča

dás ovdalis. Guohtungeavaheami njuolggadusat galget sihkkarastit čorgadis ja dohkálaš guohtungeavaheami, ja dat galget ráhkaduvvot ovttasráđiid orohaga siiddaiguin. Njuolggadusat galget vuhtiiváldit boazodoalu árbevirolaš vuogi ja ovddidit rašunála geavahanortnegiid. Njuolggadusaid dárkilvuohta lea dan duohken movt dilálašvuodát iešguđet guovlluin leat, muhto berre unnimusat árvvoštallat mearridit njuolggadusaid čuovvovaččaid birra:

1. Iešguđet áigodatguohtumiid guohtunáiggiid birra, jus eai leačča birrajagi guohtumat
2. Iešguđet dálvesiidda váldoguovllu birra
3. Njuolggadusaid johtingeainnuid birra earáid geasseguohtumiin (geasseorohagain)
4. Njuolggadusaid johtingeainnuid birra eará dálvesiiddaid váldoguovlluid čađa
5. Geasseguohtumiid (geasseorohagaid) čielggadeapmi
6. Johtinminsttar iešguđet áigodatguohtumiid gaskka
7. Johtima njuolggadusaid

Jus siidaoasi jođiheaddji ii leat ovttaoaivilis mearriduvvon guohtungeavaheami njuolggadusaide, de sáhttá njuolggadusaid ovddidit eananjuohkindiggái § 59 njealját lađđasa mearrádusaid mielde. Áigemearri lea guđa mánu siste maŋŋel go guovllustivra lea dohkehan njuolggadusaid.

Boazologu mearrideapmi

Go guohtungeavaheami njuolggadusat leat ráhkaduvvon, de lea vuodđu mearridit iešguđet siidda boazologu. 1978-lága mielde mearriduvvui boazolohku orohaga várás. Ággan dasa ahte boazo-

lohku dál mearriduvvo siidadásis, lea ahte dalle lea buoret vejolaš-
vuohta vuhtiiváldit movt orohaga
guohtuneatnamat heivejit siiddai-
de ja áigodatguohtumiida.

Ođđa lága § 60 mielde galgá
iešguđet geassesiidii mearriduv-
vot bajemus boazolohku daid
guohtumiid ektui mat iešguđet
siiddas leat. Dás ferte maddái
vuhtiiváldit eará áigodatguohtu-
miid, nu ahte vuhtiiváldá daid
guohtumiid mii lea unnimusmear-
rin. Ii sáhte dušše geasseguohtu-
miid ektui mearridit boazologu.
Jus lea dárbblaš olahán dihte
bealuštahti dálveguohtuma, de
sáhtá maddái mearriduvvot bo-
azolohku iešguđet dálvesiiddaide.
Dálvesiida dahje eará čoahkká-
dus sáhtá bivdit alces mearriduv-
vot boazologu. Sáhtá maddái
mearriduvvot alimus boazolohku
juohke siidaoassái.

Boazologu mearridettiin ferte
orohatstivrra ovttasbargat oro-
haga siiddaiguin. Dan mearrida
§ 58 nuppi lađas. Orohat fer-
te čielggadit daid doaibma- ja
guohtunárvoštallamiid mat leat
leamaš evttohuvvon boazologu
vuodđun. Boazologumearridea-
mi oktavuodas lea álggahuvvon
bargu hábmet eavttuid mat galget
leat sihke orohagaide ja eiseváld-
diide veahkin dan barggus. Eavt-
tut galget doaibmat čuokkislistun
ja korrektiiván orohatstivrraide
ja eiseválddiide boazologu mearri-
deamis. Čuokkislisttu galget
eiseválddit ja ealáhus ovttasráđiid
ráhkadit.

Boazologu mearrideapmi ferte
árvoštallojuvvot iešguđet áigo-
datguohtumiid guohtunáiggiid
ektui.

Dat boazolohku mii ovdal lea
mearriduvvon, gusto ain dassáži
go dohkkehuvvon doaibmanjuolg-
gadásat boazodoalu hárrái leat
sajis. Boazologu mearradásat mat
lea dahkkon 1978-lága olis, gusto-
jit nappo dassáži go ođđa boazolo-
gu mearradásat dahkkojit oassin
doaibmanjuolggadásaid dohkke-
heamis. Maddái eará mearrá-
dusat ovdamearkka dihte guoh-
tunáiggiid birra, gustojit dassáži
go dohkkehuvvon doaibmanjuolg-
gadásat leat mearriduvvon.

Boazologu unnideapmi

Jus siidda boazolohku lea alit go
dat mii lea mearriduvvon doaib-
manjuolggadásain, de ferte dat §
60 mielde vuoliduvvot lobálaš dás-
sái. Lea siida mii vuosttažettiin
galgá dan fuolahit unnidanplá-
nain. Eiseválddit eai dáhto čuju-
hit movt unnideapmi galgá dahk-
kot iešguđet siidaosiid gaskka.
Dan mearrida siida ieš.

Muhto jus siida ii ráhkat unni-
danplána, dahje ii nagot čađahit
plána, de gohčču lánka juohke
siidaoasi unnidit iežas boazologu
gorrelogu mielde. Lea boazodoal-
lostivrra ovddasvástádus ahte
boazologu unnideapmi čađahuvvo,
ja dat sáhtá earet eará bidjat
gáibádusa ja áigemeriid.

Ovdamearka unnideamis gorrelogu mielde

Siidda alimus lobálaš boazolohku lea mearriduvvon 800 bohccui. Duohta lohku lea 1000. Siida ferte unnidit boazologu 20 %:ain.

Siiddas leat golbma siidaoasi – A, B ja C.

A:s ja B:s leat 300 bohcco goappásge, ja C:s leat 400 bohcco. A ja B ferteba goabbáge unnidit 60 bohccuin, ja C ferte unnidit 80 bohccuin. A:s j B:s leat unnideami maŋŋel 240 bohcco goappásnai, ja C:s fas 320 bohcco, oktiibuot 800 bohcco.

Orohatplána

§ 62 mielde galget ain ráhkaduvvot orohatplánat. Plánas galget leat orohaga doaimmaid birra dieđut mat lea dárbblašlaččat almmolaš plánemis. Lága ulbmilparagráfa nanne ahte láhka galgá leat mielde sihkkarastime boazodoalloeatnamiid boazodoalu deataleamos resursavuodđun. Danne lea eará almmolaš eiseválddiide deatalaš dovdat iešguđet guovluid boazodoalu. Orohatplána eaktuduvvo leat guovddázis dakár oktavuodain.

Siidaoasi jođiheaddji lea geatnegas addit plána ráhkadeapmái dárbblašlaš dieđuid.

Mearkkaš ahte ođđa lága mielde ii galgga šat plánaárvalus sáddejuvvot gulaskuddamii suohkanii, fylkkasuohkanii ja fylkkamánái nu movt lei 1978-lágas. Dat eiseválddit eaktuduvvojit aŋkke oazžut dieđuid plánabargguin, ja galget oazžut diehttevassii plána váldosisdoalu ovdalgu dat dohkke-

huvvo. Orohatstivra ferte danne sáddet plána diehtun guoskevaš suohkaniidda, fylkkamánii ja guoskevaš fylkkasuohkanii. Guovllustivrras ii leat šat rolla pláne nannema oktavuodas, muhto nu movt eiseválddiide nai de galgá plána sáddejuvvot guovllustivrii ja guoskevaš ránnáorohagaide.

Kapihtal 8 Oktavuoha eará geavaheapmái

Eai leat rievdadusat 1978-lága ektui.

Kapihtal 9 Ovddasvástáduš vahágiid ovddas. Árvvoštus

Eai leat rievdadusat 1978-lága ektui.

Kapihtal 10 Váldeásahusat

Eai lea stuorát rievdadusat guovllustivrra dahje boazodoallostivrra hárrái, eai nammadeami eai ge doaimmaid dáfus.

Soabaheapmi

Dát oassi lea ođas ja lea ahte guovllustivra sáhttá iežas fápmudusa mielde dahje siidaoasi jođiheaddji, siidda dahje orohaga dáhtu mielde mearridit ahte galgá dollot soabaheapmi jus guokte beali eai nákke ovttasbarggu bokte čoavdit riiddu. Dat sáhttá ovdamearkka dihte leat ovttaskas boazodolliid gaskka, guovtti siidda gaskka dahje guovtti orohaga gaskka. Soabaheaddjin galgá guovllustivra nammadit olbmo geasa navdá goappaš beliid luohttit. Ortnet addá boazodolliide vejolašvuoda oazžut veahki gávdnat čovdosiid mat muđui ledje soaitit gártat riektedoaimma siskkobeallái. Soabaheami ferte

dáhttut guoskevaš guovllu Boazodoallohállddahas, ja dalle lea guovllustivra mii mearrida galgá go dollot soabaheapmi.

Veahá eiseválddiid rolla birra

Vaikko láhka lea buori muddui vuodđuduvvon siskkáldas iešstivrejumi nala, de fertejit aŋkke eiseválddit fuolahit iežaset bajemus ovddasvástádusa guoddevaš boazodoalus. Dat ovddasvástádus fuolahuvvo dábálaččat nu ahte eiseválddit maŋnel loahpalaččat dohkkehít daid mearrádusaid mat leat dahkkon boazodoalus. Doaibmanjuolggadusat galget danne dohkkehuvvot guovllustivrras. Ja siiddaid boazolohku galgá loahpalaččat nannejuvvot boazodoallostivrras.

Ođđa siidaoasi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovllustivrii, mii dárkkista ahte ođđa siidaoasi ásaheami eavttut leat devdojuvvon, ja dalle maidái ahte ásaheapmi ii áitte siidda ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevašvuoda. Guovllustivrras lea maidái vejolašvuolta biehttalit dohkkeheamis ásaheami jus iešguđet siidaoasi gaskamearálaš boazolohku maŋnel ásaheami lea vuollel 250.

Buohtalas álggahanoasi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovllustivrii. Guovllustivra dárkkista ahte formálalaš eavttut devdojuvvojit, dás maidái ahte lea mearriduvvon alimus boazolohku nu movt láhka gáibida.

Jahkásaš dieđáhus boazodoalu birra galgá sáddejuvvo nu movt dál.

Eiseválddiin lea dasa lassín lohpi bidjat gáibádusa ja álggahit ránggáštusaid jus ležžet lobihuššamat.

Kapihtal 11 Ránggáštusat ja bággodoaimmat

Dás leat mearrádusat mat addet vejolašvuoda álggahit doaibmajuid ja ránggáštusaid jus lágat ja njuolggadusat eai doahttaluvvo. 1978-lága ektui lea eanas dál ođas. Leat olu doaimmat maid lea vejolaš álggahit jus čájehuvvo ahte lea dárbu dan dahkat olahán dihte čorgadis ja buresdoaibmi boazodoalu ja eará servodatberoštumiid. §§ 76–79 mearriduvvo ahte eiseválddit sáhttet iešguđet dilálašvuodain čadahit mánggalágán doaimmaid, ovdamearkka dihte bággensáhku, sáhkkocelkosa dahje doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divada. Guovllustivra dahje boazodoallostivra galgá fuolahit ahte ránggáštusat leat govttolaččat rihkkuma ektui.

Láhka cealká ahte juohkehaš lea geatnegas čuovvut mearrádusaid dán lágas dahje dan olis. Seamma guoská mearrádusaide mat leat dáid mearrádusaid olis dahkkon. Jus juoga doaimmahuvvo dáid mearrádusaid vuostá, ja go almmolaš fuolaid geažil nu lea buoremus, de oazžu guoskevaš boazoeaiggát vuos gohččuma heaittihit lobihisvuoda. Dat sáhtta maidái leat gohččun njulget ja gáikut lobihemet ceggejuvvon visttiid ja rusttegiid jna. Dan sáhtta sihke guovllustivra ja boazodoallostivra gohččut. Jus gohččun áigemeari sisa ii ollašuhthtojuvvo, de sáhtta guovllustivra dahje boazodoallostivra mearridit čuovvovaš ránggáštusaid:

Bággensáhku: Mearriduvvo bággensáhku juohke beaivvi, vahku dahje mánu nammii mii gollá maŋnelii áigemeari mii lei biddjon gohččuma ollašuhthtimii.

Doaibmanjuolggadusaid

rihkuma divat: Dat divat sáhhtá mearriduvvot siidaoasi jodiheaddjái doaibmanjuolggadusaid rihkkuma ovddas. Dannego orohatstivrra válđi ja doaimmat leat rievdan, de ii leat das šat makkarge rolla go doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divat mearriduvvo. Dál lea guovllustivra dahje boazodoallostivra mii mearridan divada. Doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divat manná siidafondii jus leažžá dakkár, dahje boazodoallofondii. Divadii galget ráhkaduvvot dárkilet njuolggadusat. Divada mearrádus lea bággo-bearrama vuodđun.

Sáhkkocelkku: Sáhkkocelkku sáhhtá mearriduvvot sutnje gii dihto áigemeari siskobealde ii doahhtal gohččuma § 75 mielde. Maiddái sáhkkocelkosa bidjá guovllustivra dahje boazodoallostivra. Jus lea gollan badjel 6 mánu dan rájes go gohččun addojuvvui, galgá son gii sáhkkohuvvo, beassat buktit cealkámuša ovdal go sáhkku mearriduvvo. Son gii sáhkkohuvvo sáhhtá čuoččaldahttit ášši stáhta vuostá oazžun dihte sáhkkocelkosa guorahallojuvvot. Jus ášši ii čuoččaldahttojuvvo 60 beaivvi sisa, de lea sáhkkocelkosis seamma vuoibmi go loahpalaš duomus.

Bággodoaimmat: Jus lobihis doaimmaid heaittiheami gohččun ii leat čuvvojuvvon, ja eará doaimmat eai adno ulbmillažžan, de sáhhtet eiseválddit álggahit bággočadaheami. § 79 mearrida ahte dat sáhhtá leat ovdamearkka dihte ahte doaimmahuvvo dárbbaslaš bargu ja bearráigeahčču vai gohččun čohkket ja rátkit bohccuid čadahuvvo. Ođđa láhka addá eiseválddiide vejolašvuoda álggahit maiddái eará bággoaimmaid,

ovdamearkka dihte goddit bohccuid, unnidit siidaoasi boazologu ja gaikut lobihis visttiid, gárddiid ja rusttegiid.

Rággáštusovddasvástádus:

Dát mearrádus lea seamma go 1978-lágas. Mearrádus mii ođđa lágas lea § 80:n, sáhhtá geavahuvvot lágaid, láhkaásahusaid ja ovttaskas mearrádusaid rihkkuma oktavuodas.

Goas almmolaš eiseválddit seaguhit iežaset áššái:

§74:s boahotá ovdan ahte juohkehaččas lea geatnegasvuohta čuovvut boazodoallolága njuolggadusaid dahje mearrádusaid mat leat dáid njuolggadusaid vuodul mearriduvvon. §75:s daddjo ahte eiseválddiin lea válđi addit dárbbaslaš gohččumiid heaittihit lobihis doaimma go *almmolaš beroštumit leat ártan*.

Ágga manne galgá almmolaš beroštupmi lea čadnon ealáhusa siskáldas iešstivrejupmái. Ii leat lunddolaš ii ge riektá ahte eiseválddit seahkanit buot áššiide. Goas eiseválddit seaguhit iežaset áššái ferte árvoštallojuvvot iešguđet dilálašvuodas. Ilá alla boazolohku mearrádusa ektui dahje bissovaš áidi ceggejuvvon eiseválddiid dárbbaslaš dohkkehemiid haga, leat ovdamearkkat dilálašvuodaide main lea mearkkašupmi almmolaš beroštumiide.

Kapihtal 12 Loahpaheaddji mearrádusat

Dán kapihttalis čilgejuvvojit formálalaš áššit ođđa lága álggaheami oktavuodas, ovdamearkka dihte mii ferte rievdaduvvot eará lágain vai ođđa boazodoalloláhka lea fámus.

Boazodoalloláhka

Beaivi: LÁHKA-2007-06-15-40

Departemeanta: EBD (Eanandoallo- ja borramušdepartemeanta)

Almmuhuvvon: I 2007 gihpa 6

Fápmuibohtin: 2007-07-01

Rievdata: Láhka-1959-10-23-3, Láhka 1978-06-09-49, Láhka-1979-12-21-77, Láhka-1981-05-29-38, Láhka-1984-12-21-101, Láhka-1992-05-15-47, Láhka-2003-07-04-74, Láhka-2005-07-17-101

Vrd. *ovdalaš* lága geassemánu 9. beaivvi nr. 49 boazodoalu birra.

Kapihtal 1 Álggaheaddji mearrádusat

§ 1. Lága ulbmil

Sámi boazodoalloguovllus galgá láhka lágidit dili boazodollui mii lea ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat guoddevaš ja mii lea vuođđuvuvvon sámi kultuvrra, árbevieruid ja dábiid ala ávkin boazodollui alccesis ja servodahkii muđui. Olahan dihte dáid mihtomeriid galgá láhka addit vuođu boazodoalu ulbmillaš organiseremii ja hálddašeapmái. Boazodoallu galgá bisuhuvvot sámi kultuvrra ja servodateallima deatalaš vuođđun.

Láhka galgá leat mielde sihkkarastime boazodoalloareáid sámi boazodoalloguovllus boazodoalu deataleamos resursavuođđun. Boazodoalu areáid sihkkarastima ovddasvástádus lea sihke boazodoalloguovvuođalaččain, eará vuoigatvuođalaččain ja eiseválddiin.

Olggobealde sámi boazodoalloguovllu galgá láhka lágidit dilálašvuođaid dasa ahte boazoguohtumat geavahuvvojit ekologalaččat ja ekonomalaččat guoddi vugiin, báikkálaš kultuvrra ja árbevieruid vuođu dain guovluin gosa lea addon lohpi doaimmahit boazodoalu § 8 mearrádusaid olis.

Sihke sámi boazodoalloguovluin ja daid olggobealde galgá láhka leat mielde sihkkarastime bohccuide bealuštahtti elliidsuodjalusa.

§ 2. Doaimmaviidodat

Dát láhka lea riikkas fámus daid gáržžádusaiguin mat bohtet ovdan lágas geassemánu 9. b. 1972 nr. 31 Ruota boazoguohtuma birra Norggas ja Norgga boazoguohtuma birra Ruotas.

Trollheimen ja biras boazodollui gustojit mearrádusat juovlamánu 21. b. 1984 lágas nr. 101 boazodoalu birra suhkaniin Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal ja Surnadal.

§ 3. Boazodoalloláhka ja álbmotriekti

Láhka galgá adnot álbmotrievtti mearrádusaid mielde álgoálbmogiid ja unnitloguid birra.

§ 4. Sámi boazodoalloguovlu

Sámi álbmogis lea dološ áiggi rájes geavahemi vuođu vuoigatvuohta doaimmahit boazodoalu dain osiin Finnmarkku, Romssa, Nordlándda, Davvi-Trøndelága, Lulli-Trøndelága ja Hedmarkku fylkkain gos boazosámit doložis leat doaimmahan boazodoalu (sámi boazodoalloguovlu).

Sámi boazodoalloguovllu siskkobealde galgá adnot vuođđun ahte doppe lea boazoguohtunvuoigatvuohta dán lága olis, jus eará ii čuvoš erenoamáš riektedilálašvuođain.

Sisabahkkemiid ovddas boazosámiid boazodoalloguovvuođaid galgá máksot buhtadus dábálaš bággonistanrievttálaš vuođđoeavttuid mielde.

§ 5. Sámi regiounnalaš boazodoalloguovllut

Sámi boazodoalloguovlu juhkkovuvvo sámi regiounnalaš boazodoalloguovlun gos boazodoallu oazžu doaimmahuvvot dakkár erenoamáš vuoigatvuođaiduin ja geatnegasvuođaiduin mat leat mearriduvvon dán lágas dahje dán lága olis. Gonagas mearrida juohkima.

§ 6. Sámi orohagat

Boazodoallostivra juohká regiounnalaš boazodoalloguovlluid sámi orohahkan § 42 mearrádusaid mielde.

§ 7. Bággolotnun sihkkarastit boazodollui guohtumiid

Gonagas sáhtá stáhtii gáibidit luobahuvvot eatnama ja vuoigatvuođaid, das maiddá vuoigatvuođaid namuhuvvon 3. kapihttalas, ja maiddá vuoigatvuođa buhtadusaide vahágiid ovddas maid bohccot leat dagahan, go nu gávnnavuvvo dárbbaslažžan boazodoalu geažil sámi boazodoalloguovllus, ja go ferte vuordit ahte dakkár dahku eahpitkeahttá gártá eambo ávkin go vahágin.

Jus áššin lea luobahit vuoigatvuođaid namuhuvvon 3. kapihttalas, de sáhtá ášši vuolgaheaddji beassat buhtadeamis vástideaddji áššegoluid jus vástideaddji siehtadallamiid maŋnel lea hilgon dahje ii leat vástidan fáldaga, ja vástideaddji riekteárvošteami mearrádusa olis ii oáččo eambo go fáldaga. Muđui gustojit áššegollomearrádusat lágas geassemánu 1. b. 1917 nr. 1 árvoštus- ja bággolotnunaššiid birra.

§ 8. Boazodoallu olggobealde sámi boazodoalloguovllu

Olggobealde sámi boazodoalloguovllu ii oáččo boazodoallu doaimmahuvvot Gonagasa addin erenoamáš lobi haga. Dakkár lobi sáhtá oazžut duššefal son guhte sáhtá čájehit čálalaš duođastusa das ahte guoskevaš eananeaiggádat ja vuoigatvuođalaččat geaidda su boazodoallu bohtá guoskat leat addán sutnje lobi dahje jus son eará vuođu sáhtá geavahit doarvái viiddis ja heivvolaččat ráddjejuvvon duovdagiid boazodollui. Lohpi ii berre addojuvvot goddeguovluin. Berre maiddá leat várrogas addimis lobiid guovluin mat leat dainna lágiin lahka boazodoalloguovlluid ahte riiddut sáhttet čuožžilit. Lohpi sáhtá addojuvvot vissis áigái, ii ge dat leat guđege ládje gustovaš maŋnel go guohtunvuoigatvuohta lea eret gahččan. Dollui sáhttet biddjot dárkilet eavttut.

Searveopmodat olggobealde boazodoalloguovllu sáhtá geavahuvvot boazodollui eaiggátsearvi eanetlogu mearrádusa mielde lága vuodul geassemánu 18. b. 1965 nr. 6 searveopmodagaid birra.

Jus eaiggádat ja geavaheaddjit guđet hálddašit eanas oasi dakkár duovdagiin mat leat heivvolaččat boazodol- lui, háliidit duovdagiid geavahuvvot dasa, muhto eai beasa go muhtun eananeaiggádat eai dáhto mieđihit, de sáhttet eananjuohkinlága § 2 e-bustáva mearrádu- sat oktasaš doaimmaid birra geavahuvvot dán dáfus.

Gonagasa dohkkehemiin sáhtá almenetstivra gitta 10 jahkái hávális addit lobi doaimmahit boazodoalu gi- lialmmennegis olggobealde boazodoalloguovllu, jus boazodoallu ii šattaš mearkkašahhti vahágin dahje hehtte- hussan sidjiide geain lea geavahanvuoigatvuohta.

Boazodoalu birra stáhta almennegiin olggobealde bo- azodoalloguovllu gusto § 17 várrelágas geassemánu 6. b.1975 nr. 31.

Kapihtal 2 Boazodoallu sámi boazodoalloguovllus

§ 9. Vuoigatvuohta eaiggáduššat bohccuid sámi boazo- doalloguovllus

Dušše sis geain lea mearkavuogitvuohta, gč. § 32, lea vuoigatvuohta eaiggáduššat bohccuid sámi boazo- doalloguovllus.

Lea eaktun ahte bohccot gullet siidaoassái dahje buhtalas álggahanoassái man jodiha ovddasvástidead- dji jodiheaddji § 10 ja č. §§ mearrádusaid mielde.

Jus leat erenoamaš ákkat, de sáhtá Boazodoallostiv- ra mieđihit ahte olmmoš gii ii deavdde eavttuid vuost- taš dahje nuppi lađđasis, oažžu eaiggáduššat bohccuid sámi boazodoalloguovllus.

Boazodoallostivra sáhtá maidái mieđihit ovttaskas olbmuid dahje ášahusaid eaiggáduššat bohccuid dutka- miid ja geahččalemiid várás almmolaš jodiheami dahje geahču vuolde. Diekkár lobit galget addojuvvot dihto áigái ja dihto eavttuid vuodul.

§ 10. Siidaoasi

Siidaosiin oaivvilduvvo bearaš dahje ovttaskas olm- moš mii gullá siidii, gč. § 51, ja gii doaimmaha boazo- doalu ovttá olbmo jodiheami dahje náittosguimmežagaid dahje ovttasássiid oktasaš jodiheami vuolde. Siidaosi jodiheaddji galgá ássat Norggas.

Siidaosi ovddasvástideaddji jodiheaddji mearrida gii oažžu eaiggáduššat bohccuid siidaosis ja man olu bohccuid.

Boazoeaiggát sáhtá leat dušše ovttá siidaosi ovd- dasvástideaddji jodiheaddjin, ii ge sáhte eaiggáduššat bohccuid eambo go ovttá siidaosis. Agivuloš mánná gean váhnemat eai eale ovttas, oažžu almmotge eaiggá- duššat bohccuid siidaosis sihke eatni ja áhči bealde.

§ 11. Siidaosi ásaheapmi

Doalloovttadat mii lága fápmuiboahhtimis lea sisačáli- huvvon guovllustivrii, rehkenasto siidaossin dán lága mearrádusaid mielde. Son gii lága fápmuiboahhtimis lea doalloovttadaga eaiggát lea dán siidaosi ovddasvástideaddji jodiheaddji.

Jus leat ovttamielalaččat, de sáhttet siidaosiid jodi- headdjit ásahtit siidii ođđa siidaosi man jodiha diht- to olmmoš gii lea válddáláš ja gii deavdá § 9 eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra. Galgá fuolahuvvot ahte ásaheapmi ii dagat siida ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevašvuođa ovdii.

Ođđa siidaosi ásaheittiin galgá boazolohku doala- huvvot siida alimus boazologu siskkobealde, gč. § 60 vuosttaš ja nuppi lađđasiid. Jus ásaheapmi dagaha boazologu badjel mearriduvvon logu, de ferte lohku vuoli- duvvot § 60 goalmát ja njealját lađđasiid mearrádus- aid mielde.

Mearridettiin gii ođđa siidaosi galgá jodihtit, galget ee. siida bargofámut ja ohcci eallindilálašvuođat, ja lága ulbmil vuhtii váldojuvvot.

Ođđa siidaosi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovl- lustivrii dohkkeheapmái. Guovllustivra galgá dárkkis- tit ahte ođđa siidaosi ásaheami formála eavttut leat devdojuvvon, maidái ahte ásaheapmi ii dagat siida ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevaš boazodolu ovdii. Guovllustivra sáhtá biehttalit dohkkehea- mis siidaosi jus siidaosiid gaskamearalaš boazolohku šaddá vuollel 250 siida alimus boazologu ektui.

Mearrádusat nuppi lađđasis gitta vídat lađđasii gu- stojt seammaládjje siidaosi sirdima dáfus eará siidii.

Guovllustivra sáhtá, erenoamaš ákkaid vuodul, gohč- čut orohaga dahje siida ásahtit ovttá dahje eanet ođđa siidaosiid. Ođđa siidaosi jodiheaddji nammaduvvo mearrádusaid mielde nuppi lađđasis gitta vídat lađđa- sii. Jus ii šatta ovttamielálašvuohta, de galgá guovllu- stivra nammadit jodiheaddji.

§ 12. Buohtalas álggahanoassi

Siidaosi ovddasvástideaddji jodiheaddji sáhtá mear- ridit ahte ásaheami buhtalas álggahanoassi mii gullá siidaosi.

Buohtalas álggahanoasi ásaheami eaktun lea ahte dá- bálaš siidaosi ja buhtalas álggahanoassi mearri- duvvo alimus boazolohku man siskkobealde siidaosi ja buhtalas álggahanoassi galgaba doalahit logu.

Ii sáhte ásaheami eambo go okta buhtalas álgga- hanoassi guđenai siidaosi.

Buohtalas álggahanoassi sáhtá doalahuvvot gitta čieža jagi, ja diekkár buhtalas siidaosi ásaheamis eaktuduvvo ahte seammás dahkkojuvvo soahpamuš badjelasás váldit siidaosi. Buohtalas álggahanoassi jodi- hanovddasvástáduš sáhtá addojuvvot dušše mánnái, áddjubii/áhkubii dahje eará nuorat buolvva olmui gii deavdá § 9 eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra. Son galgá leat válddáláš ja galgá leat searvan buot boazo- doalu bargguide jodiheaddji fárus unnimusat golbma jagi.

Buohtalas álggahanoassi jodiheaddjis leat seamma vuoigatvuođat ja geatnegasvuođat go dábaláš siidaosi jodiheaddjis, jus eará ii čuvoš dán lága olis.

Jus siidaosi jodiheaddji jápmá dahje heaitá ovddas- vástideaddji jodiheaddjin, de šaddá buhtalas álgga- hanoassi oktii siidaosiin ja buhtalas álggahanoassi jodi- headdji šaddá ođđa jodiheaddjin.

Buohtalas álggahanoasi ásaheapmi galgá dieđihuvvot guovllustivrii, mii dárkkista ahte buhtalas álggahan- oasi ásaheami formála eavttut leat devdojuvvon.

§ 13. Náittosguoimmi ja ovttasássi sadji

Jus ovddasvástideaddji siidaoasi jodiheaddji lea náitalan dahje náitala, de sáhttiba goappaš náittosguimmežagat leat siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjit. Dat gusto maiddá dalle go dušše nubbi sudnos deavdá § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra. Diekkár oktasaš siidaoassi mearkkaša ahte náittosguimmežagat leaba solidáralaččat ovddasvástideaddji jodiheaddjit.

Jus náittosguimmežagat soahpaba ahte goappašagat leaba siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjit, de fer-teba dan dieđihit boazodoalldieđáhusas, gč. § 18.

Náittosguimmežagat geat goappašagat deavdiba § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra, sáhttiba leat goabbat siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin, daid gáržžádusaiguin mat bohtet ovdan lágas muđui.

Mearrádusat vuosttaš lađđasa rájes goalmát lađđasa rádjái gustojit seammaládje náitalkeahtes olbmuid geat ealliba ovttas (ovttasássiide) jus

1. sudnos leat dahje leat leamaš oktasaš mánát,
2. soai ovdal leaba goabbat guimmiineaska leamaš náitalan, dahje
3. leaba ovttas eallán guokte jagi náittosdili sullasaš oktavuodas.

§ 14. Jus náittosdilli dahje ovttasássan nohká

Jus náittosguimmežagat dahje ovttasássi guimmežagat leaba ovttas jodihan siidaoasi, ja nubbi sudnos jápmá, de šaddá báhcán bealli akto siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddjin.

Dát gusto maiddá dalle go báhcán bealli ii deavdde § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra.

Jus náittosdilli dahje ovttasássan loahpahuvvo eará árttaiguin go jápmima geažil, de massá dat náittosguoimmi dahje ovttasássi gii lea mieldeovddasvástádusa ožžon náittosdili dahje ovttasássama bokte, vuoigatvuoda leat mieldeovddasvástideaddji jodiheaddjin. Bealit sáhttiba soahpat ahte son almmotge ain beassá atnit bohccuid siidaoasis dahje ahte son akto doaimmagoahá siidaoasi jodiheaddjin. Dát gusto maiddá dalle go son ii deavdde § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra.

Jodihanovddasvástádusa rievdamat vuosttaš ja nuppi lađđasa mielde galget dieđihuvvot guovllustivrii.

§ 15. Siidaoasi jodihanovddasvástádusa sirdin

Jus ii leat áhahuvvon buhtalas álggahanoassi, de sáhttá siidaoasi jodiheaddji sirdit siidaoasi jodihanovddasvástádusa mánnái, áddjubii/áhkubii dahje eará olbmui gii § 9 vuosttaš lađđasa mielde deavdá eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra siidaoasis.

Siidaoasi ođđa jodiheaddji galgá leat válddáláš ja galgá leat searvan buot boazodoalu bargguide jodiheaddji fárus unnimusat golbma jagi. Guovllustivra sáhttá almmotge erenoamáš dilálašvuodain dohkkehit sirdima mánnái dahje áddjubii/áhkubii gii ii deavdde dáid gáibádusaid.

Maŋgel siidaoasi jodihanovddasvástádusa sirdima lea siidaoasi ovdalaš jodiheaddjis ain vuoigatvuodta atnit bohccuid siidaoasis.

Jus siidaoasi jodiheaddji jápmá ovdal go lea dahkkon mearrádus nugo namuhuvvon vuosttaš lađđasis, de lea mánás, áddjubii/áhkubii dahje eará fuolkkis gii deavdá § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra, vuoigatvuodta badjelasás váldit siidaoasi ovddasvástádusa jus leaska dahje báhcán ovttasássi ii váldde ovddasvástádusa badjelasás § 14 njuolggadusaid mielde. Nuppi lađđasa mearrádusat gustojit dán dáfus.

Jápmima oktavuodas sáhttá ochat guovllustivrras lobi vurket siidaoasi dassázi go mánná, áddjut/áhkut dahje eará olmmoš gii deavdá § 9 vuosttaš lađđasa eavttuid bohccuid eaiggáduššama birra, lea šaddan válddáláš.

Siidaoasi sirdin galgá dieđihuvvot guovllustivrii mii dárkkista ahte sirdima formála eavttut leat devdojuvvon.

§ 16. Siidaoasi heaittiheapmi

Jus siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheaddji heaittiha iežas boazodoalu dahje jus jápmá ja ovddasvástádus ii sirdojuvvo earái § 12 ja §15 mearrádusaid mielde, de galgá siidaoasi heaittihuvvot ja bohccot vuvdojuvvo jus eai sirdojuvvo eará siidaoassái dahje buhtalas álggahanoassái. Geassesiidda stivra, gč. § 52, dahje § 53 nuppi lađđasa mielde válljejuvvon gulahallanolmmoš, galgá fuolahit ahte siidaoasi heaittihuvvo. Heaittiheami golut gokčojuvvojit bohccuid vuovdima bokte.

Jus buhtalas álggahanoasi ovddasvástideaddji jodiheaddji heaittiha iežas boazodoalu dahje jus son jápmá ja ovddasvástádus ii sirdojuvvo earái, de mánná buhtalas álggahanoassi dan siidaoassái mas áhahuvvui.

Heaittiheapmi vuosttaš ja nuppi lađđasiid mielde galgá dieđihuvvot guovllustivrii.

Jus siidaoasi dahje buhtalas álggahanoasi boazolohku lea leamaš vuollel 50 vihtta jagi, de ferte dat heaittihuvvot siidaoassin. Guovllustivra mearrida heaittiheami. Go boazolohku lea njealját jagi vuollel 50 de galgá guovllustivra dieđihit siidaoasi jodiheaddji čuovvovaš heaittiheami birra. Dieđihuvvot galgá unnimusat guhtta mánu ovdal nuppe jagi boazodoalldieđáhusa sádde ma áigemeari. Vuosttaš lađđasa mearrádus heaittiheami čađaheami birra gusto dán dáfus.

§ 17. Bohccuid oamasteapmi 2. kapihttala njuolggadusaid vuostá

Son gii oamasta bohccuid 2. kapihttala njuolggadusaid vuostá, sáhttá gohčohallat heaitit 11. kapihttala njuolggadusaid mielde.

§ 18. Boazodoalldieđáhus

Siidaoasi jodiheaddji galgá jahkásaččat addit boazodoalldieđáhusa guovllustivrii. Dieđáhusas galget siidaoasi boazolohku ja boazoeaiggádat, ja siidagullevašvuohta boahit ovdan. Dieđáhusa kopiija sáddejuvvo dan orohaga stivrii gos boazodoallu doaimmahuvvo.

Departemeanta addá dárkilet mearrádusaid dan birra mii muđui galgá dieđihuvvot, áigemeari birra jna.

Boazodoalldieđáhusa dieđuid dáfus gusto jávohisvuodageasku ovttaskas olbmuid boazologu ja sin eará persovnnalaš dilálašvuodaid birra, jus eará ii čuoš ovttaga lága olis. Hálddašanlága § 13 a rájes § 13 e rádjái gustojit dán dáfus.

Kapihtal 3 Boazodoallovuoigatvuoda sisdoallu

§ 19. Guohtunvuoigatvuohta

Boazodoallovuoigatvuohta sisttisoallá vuoigatvuoda boazoguohtumiidda váriin ja eará duovdagiin, nu maiddá ovdalaš gilvojuvvon eatnamiin ja ovdalaš ladjosajiin mat leat sierra ja mat eai gula ássanguovlluide eai ge dakkár gilvojuvvon eatnamiidda mat leat anus, jus dat eai leat áimmahuššon eai ge leat anus dikšojuvvon guohtuneamin, jus fal eanan ii leat áidojuvvon dakkár áidiiin mii doallá bohcco. Gonagas sáhtá addit dárkilet mearrádusaid dan birra mii oaivvilduvvo dajldagain áidi mii doallá bohcco.

Gonagas sáhtá mearridit dihto goahcevuovdeguovlluide boazoguohtungildosa vissis áigái, go adnojuvvo dárbblašlaš vuovddi ođasmahttima ja ođđasit šadama geažil. Gonagas sáhtá maiddá muđui ráfáiduhttit dárkileappot mearriduvvon guovlluid dihto áigái go leat erenoamáš ákkat dasa. Ráfáiduhttinmearrádus sáhtá maiddá gustot johtimii bohccuiguin.

Eatnamat gos gildojuvvo boazoguohtun, berrejit buhtejuvnot seammasullasaš guohtuneatnamiiguin jus dat lea vejolaš.

§ 20. Áigodatguohtumat

Guohtunvuoigatvuohta sisttisoallá vuoigatvuoda dárbblašlaš áigodatguohtumiidda, namalassii gidđa-, geasse-, čakča- ja dálveguohtumiidda, dás maiddá johtingeainnuide, guottet- ja ragatbáikkiide.

§ 21. Vuoigatvuohta visttiide, áittiide jna.

Boazodoallovuoigatvuohta addámehciin vuoigatvuoda cegget dárbblašlaš barttaid ja gođiid olbmuid várás ja vuoigatvuoda cegget áittiid, buvriid, luviid ja suonjiirid biergasiid ja borramuša várás.

Boazodoalli sáhtá mávssu ovddas oazžut čájehuvvot orrunviessosaji jus son ii earaládje dábut orrunviessu maid dárbbáša doaimmahit ulbmillaš boazodoalu. Jus áššái gulli bealit eai soabat dan alde leat go eavttut devdojuvvon oazžut viessosaji čájehuvvot, dahje gos viessosadji galgá leat, viessosaji sturrodaga dahje ráddjema alde, eavttuid alde dahje mávssu alde, de mearriduvvo gažaldat eananjuohkindikki árvvošteami bokte.

Eanan mii lea vállojuvvon atnui dahje čájehuvvon ja visttit ja rusttegat mat leat dán paragrafa vuosttaš ja nuppi lađđasiid vuodul ceggejuvvon, eai sáhte Gonagasa dohkkeheami haga ja eananeiggáda lobi haga geavahuvvot eará ulbmiliidda go boazodollui eai ge daguhuvvot earáide go boazodolliide ja ulbmiliidda mat devdet vuosttaš ja nuppi lađđasiid eavttuid.

§ 22. Johtingeainnut

Boazodolliin lea lohpi friddja ja hehttekeahhtá vuodjelit ja sirdit bohccuid dain osiin boazodoalloguovllus gos boazu lobálaččat oazžu leat ja lohpi johtit bohccuiguin árbevirolaš johtingeainnuid mielde. Johtingeaidnun oaivvilduvvojot maiddá bissovaš sisa- ja olggoslásten-sajit boazofievrrideami várás.

Boazodoalu johtingeainnut eai galgga giddejuvnot, muhto Gonagas sáhtá addit lobi nuppástuhttit johtingeainnu ja rahpat ođđa johtingeainnuid go vuoiggalaš beroštumiid geažil nu berre dahkkot. Vahát mii šattaš nuppástuhttima geažil dahje ođđa johtingeainnu rahpama geažil, galgá buhtejuvnot árvvošteami olis man eananjuohkindiggi jođiha, jus muđui ii soabaduvvo. Gonagas sáhtá mearridit ahte maiddá ođđa johtingeainnu dárkilet mearrideapmi galgá biddjot árvvošteami háldui.

§ 23. Mohtorjohtolat

Sus gii doaimmaha boazodoalu, lea lohpi geavahit dárbbášlaš fievruid gustovaš orohatplána mielde, vrd. § 62.

Galgá unnimus lági mielde bievlan vuodjit meahcefiievrruiguin ja galgá dan muddui go vejolaš vuodjit dihto máđijaid mielde. Mohtorjohtolat dahje girdin guovllus mii lea ráfáidahtton lága olis geassemánu 19. b.1970 nr. 63 luonddugáhttema birra galgá dáhphuvvat mearriduvvon lálkaásahusaid mielde gáhttema birra. Diekkár johtaleami birra ráfáidahtton guovllus sáhtá geoskevaš hálddašaneiseváldi lálkaásahusaid bokte mearridit dárkilet njuolggadusaid ovttrasáđiid orohatstivrrain ja guovllustivrrain.

§ 24. Áiddit ja eará rusttegat

Vuoigatvuohta doaimmahit boazodoalu addá vuoigatvuoda hukset gárddiid ja áidiiid, njuovvanrusttegiid, šaldiid ja eará rusttegiid maid boazodoalus dárbbáša. Áiddit ja rusttegat eai galgga biddjot nu ahte šaddet dárbbášmeahtun fastin dahje mearkkašahhti vahágin dahje hehttehussan eananeiggáđii dahje eará vuoiggalaš beroštumiid guovdu.

Áiddit ja rusttegat mat galget čuožžut guhkit go ovttá áigodaga jagis, eai galgga huksejuvnot departemeanta dohkkeheami haga. Stuurát bistevas rusttegat eai sáhte dohkkehuvvot ovdal go lea dollon buot biraslaš váikkuhusaid fágamáhtolaš guorahallan ja váikkuhusaid árvvoštallan rusttega boazodoallofágalaš dárbbuid ektui. Jus eananeiggát ja vejolaš vuoigatvuodalaš eanangeavaheaddjit eai mieda dasa, de sáhtá departemeanta addit lobi hukset rusttega mávssu ovddas eananjuohkindikki árvvošteami vuodul vahágiid ja hehttehusaid birra.

Áidiiid ja rusttegiid mat eai leat vuosttaš dahje nuppi lađđasiid mearrádusaid mielde, sáhtá guovllustivra gáibidit ovddasvástideaddji njeaidit dahje rievdadit. Jus dat ii leat dahkkojuvvon dihto áigemeari sisa, de sáhtá boazodoalloagronoma ovtatmanu gaikkuhit dahje rievdatahttit daid. Guovllustivra sáhtá válldi dán mearrádusa mielde addit boazodoalloagronomii. Goluid doaimmaide dán mearrádusa mielde máksá ovddasvástideaddji ja dat leat bággobearrama vuodđun.

Departemeanta sáhtá addit dárkilet mearrádusaid das gosa áiddit ja eará rusttegat galget biddjot ja man málle mielde galget ráhkaduvvot, nu maiddá ee. áideávdnasiid hárrái. Departemeanta sáhtá maiddá addit mearrádusaid das mainna lágiin bissovaš áiddit ja rusttegat galget ortnegis dollojuvnot ja mearrádusaid geatnegasvuoda birra gaikut áidiiid ja rusttegiid mat eai dollojuvvo ortnegis dahje mat eai leat šat anus.

§ 25. *Boaldámušat ja muorat sámi boazodoalloguovllus*

Sámi boazodoalloguovllus mielddisbuktá boazodoallovuoigatvuohta lobálaš boazodoalu doaimmahettiin, vuoigatvuođa iežas atnui váldit lastamuoraid, miesta- giid, gaskasiid, siedggaid, soahkerissiid, sorvviid, goike bieggagahčahasaid, gahččan ovssiid ja rissiid, jalggráid ja gudduid, bessiid ja bárkku, sihke almmolaš ja pri- váhta eatnamis, go dat galget geavahuvvot:

1. boaldámuššan,
2. gođiide, gámmiide, áittiide, buvrriide, suonjiriidda ja luviide biergasiid ja borramušaid várás,
3. goahtemuorran/lávnomuorran, bargoneavvun ja smávit atnubiorgasiid ávnnasin
4. gárddiide (jorriide/girtnuide, gárddiide),
5. ostemii ja bárkemii.

Varas lastamuoraid ja varas rissiid ii galgga váldit jus dakko dahje dakko lahkosiin gávdnojit eará muorat mat heivejit seamma atnui.

Vuovdeeaiggát sáhtá gáibidit mávssu varas lasta- muoraid ovddas mat váldojuvvojit priváhta vuovdis, muhto muđui ii sáhte gáibiduvvot máksu muoraid ovd- das mat lobálaččat váldojuvvojit dán paragrafa vuodul. Eananeaiggáidii galgá dakkaviide dieđihuvvot go dakkár muorat váldojuvvojit maid ovddas son sáhtá mávssu gáibidit. Jus ii šatta ovttamielalašvuohta mávssu alde, de sáhtá gáibidit ahte mávssu sturrodat mearriduvvo eananjuohkindikki árvošteami bokte. Finnmárkkuop- modat ii sáhte dán lađđasa mearrádusaid olis gáibidit mávssu.

Nu guhkás go čájehuvvo leat dárbbaslašžan vuovd- di seailluheami, ođasmahttima dahje ođđasit šaddama dihte dahje dan dihte go guovllus lea muorravátni, de sáhtá Gonagas lálkaásahasaid bokte gáržžidit dahje áibbas gieldit muoraid váldima dárkileappot mearrid- uvvon guovlluin, ja dan olis mearridit ee. ahte varas muorat sáhttet váldot duššefal čájeheami mielde.

§ 26. *Bivdu ja guolásteapmi sámi boazodoalloguovllus*

Sámi boazodoalloguovllus mielddisbuktá boazodoallo- vuoigatvuohta lobálaš boazodoalu doaimmahettiin vuoigatvuođa bivdit ja guolástit stáhta almennegiin, ja dakkár stáhtaeanamiin mat eai leat erenoamážit mihtiduvvon ja Finnmárkkuopmodagas dan orohaga siskkobealde gos boazodoallu doaimmahuvvo, seamma eavttuiguin mat leat gieldda, gili dahje báikegotti ássiin gos almennet, stahtaeanan dahje Finnmárkkuopmoda- ga guoskevaš eanan lea. Stáhta mihtiduvvon vuovdiin ja duoddariin boazodoalloguovllu siskkobealde galgá boazodolliid bivdin- ja guolástanvuoigatvuohta leat nu movt lea leamaš doložis.

Gonagas sáhtá mearridit ahte boazodolliin galgá leat aktivoigatvuohta geavahit gitta guollebivdoneavvuid dárkileappot mearriduvvon jávriin ja johkaosiin eará stáhtaeanamiin go stáhta almennegiin. Gonagas sáhtá maidá mearridit ahte vissis jávriid ja johka- osiid mat leat eatnamiin namuhuvvon ovddit cealkagis, galget beassat bivdit duššefal sii guđet doaimmahit boazodoalu.

Bivddu ja guolásteami ovddas dán paragrafa mearrá- dusaid vuodul ii galgga máksojuvvojit láigu ii ge goarta- divat.

Kapihtal 4 Dábálaš mearrádusat boazodoalu birra

§ 27. *Boazodoallu*

Boazoeaiggát galgá iežas boazodoalu doaimmahettiin vuhtii váldit eará boazodolliid doaimma, ii ge geavahit guohtumiid dainna lágiin ahte dat hedjonit eará bo- azoeaiggádiidda. Boazoeaiggát ii galgga earáid hehttet doaimmaheamis sin vuoigatvuođalaš boazodoalu.

Boazoeaiggát galgá fuolahit ahte boazodoallu doaim- mahuvvo dán lága meriid mielde ja orohaga doaibman- juolggadusaid mielde.

§ 28. *Geahčču*

Bohccot galget gehččojuvvojit nu ahte buoremus lági mielde hehttejuvvojit dahkamis vahága, mannamis olg- gobeallái lobálaš guohtunguovllu dahje mastamis eará ealuide.

Orohaga guohtungeavaheami njuolggadusain sáhtá dárkileappot mearridit geahču birra.

§ 29. *Geahčadeapmi*

Siiddas mas lea ágga navdit ahte sin bohccot leat mastan eará siidda ellui, lea vuoigatvuohta geahčadit ealu gávnnaht leat go sis bohccot doppe.

Geahčadit sáhtá dušše jus dán siiddas lea ovddas- teaddji das. Ovddasteaddji galgá fuolahit ealu geahča- deapmái. Muđui galgá geahčadeapmi leat guovllu boazo- eaiggáid dábálaš vieruid mielde.

Orohaga doaibmanjuolggadusain sáhtá dárkileappot mearridit geahčadeami birra.

§ 30. *Eará siiddaid bohccot*

Siida mii iđiha vierrobhcco iežas ellui, galgá jođáneas- mos lági mielde dan dieđihit guoskevaš siidii. Rátkkaš- eapmi čadahuvvo § 31 mearrádusaid mielde.

Jus nuppi siidii lea váttis viežžat iežaset bohccuid dahje ii leat vejolaš rátkkašit, de lea dat siida mii lea bohccuid iđihan, geatnegas áittardit daid dassáži go sáhttet rátkojuvvojit ja vížžojuvvojit.

Orohaga doaibmanjuolggadusain sáhtá dárkileappot mearridit eará siiddaid bohccuid hálddašeami birra.

§ 31. *Rátkkašeapmi*

Son geas leat bohccot ealus ovttas earáiguin, sáhtá gáibidit rátkkašeami vai beassá bohccuidis sierra rátkit.

Earát geain leat bohccot ealus, leat geatnegasat lági- dit dilálašvuođaid nu ahte sáhtá rátkit. Ii oktage galg- ga ráfeguhttit rátkkašeami. Rátkit berre ovdal go eallu johtá eret áigodatguohtumis.

Rátkkašeami ii sáhte gáibidit guottet- ja ragatáigge dahje jus rátkkašeapmi ii leat bealuštahtti elliidsuodja- lanákkaid vuodul.

Ovdal go eallu biddjo gárdái, de galgá dieđihuvvot siiddaide main sáhttet leat bohccot ealus.

Orohaga doaibmanjuolggadusain sáhtá dárkileappot mearridit rátkkašeami ja dieđiheami birra.

Kapihtal 5 Bohccuid merken ja mearkkaid sisačáliheapmi

§ 32. Mearkavuogatvuoha

Mearkavuogatvuoha lea sámi sogat olbmui:

1. geain lága fápmuiboahimis alddiineaset lea boazodoallu váldoealáhussan orohagas lága mielde geassemánu 9. b. 1978 nr. 49 boazodoalu birra, gč. § 4, vrd. § 3, dahje
2. geain váhnemiin dahje váhnenváhnemiin lea boazodoallu leamaš váldoealáhussan, ja
3. geat gullet siidaoassái dahje bohtet gullat siidaoassái mearrádusa mielde § 10 nuppi lađđasa olis dahje geat galget jodihit siidaoasi dahje buortalas álggahanoasi § 11 rájes gitta § 15 olis.

Son gii adopterejuvvo, oážžu seamma mearkavuogatvuoda dego jus livččii leamaš adoptiiváhnemiid iežasriegádahtton mánná, vaikko son ii livčče ge sámi sogas.

Sus gii lea náitalan siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheddjiin, muhto ieš ii deavdde mearkavuogatvuoda eavttuid vuosttaš lađđasa mielde, lea mearkavuogatvuoha. Seamma vuogatvuoha lea ovttasássis, gč. § 13 njealját lađđasa.

Jus goalmát lađđasis namuhuvvon olmmoš váldá badjelasas siidaoasi jodihemi, gč. § 14, de lea sus mearkavuogatvuoha nu guhká go son lea siidaoasi ovddasvástideaddji jodiheddjin. Su ođđa náittosguoimmis dahje ovttasássis ii leat mearkavuogatvuoha goalmát lađđasa mielde.

Jus Boazodoallostivra lea § 9 goalmát lađđasa mielde addán olbmui vuogatvuoda eaiggádušat bohccuid, de sáhtá Boazodoallostivra maiddá addit sutnje mearkavuogatvuoda dalle go lea dárbbaslaš dohkálaš boazodoalu doaimmaheapmái.

§ 33. Merkengeatnegasvuoha

Buot bohccot sámi boazodoalloguovllus galget merkejuvot eaiggáda sisačálihuvvon merkii.

Boazu galgá merkejuvot eaiggáda sisačálihuvvon merkii ovdal golggotmánu 31. beavvi seamma jagi go lea riegádan. Guovllustivra sáhtá erenoamáš dilálašvuodain miedihit ahte dát áigemearri guhkiduvvo, muhto ii guđege dáfus maŋŋelii go miessemánu 31. beavái nuppe jagi.

Merken galgá dáhpáhuvat lága mielde juovlamánu 20. b. 1974, nr. 73 elliidsuodjaleami birra.

§ 34. Merkenvuogit

Sámi boazodoalloguovllus galget bohccot bealljemerkejuvot boazoeaiggáda sisačálihuvvon bealljemerkekii.

Váldomearkka lassín sáhtá biddjot bealljegilkor go ovdalaččas merkejuvvon boazu jorrá ođđa eaiggádii.

Gaskaboddosaččat sáhtá guolgamerket dahje bidjat bealljegilkora. Gaskaboddoš merken čájeha eaiggátvuoda dassáži go boazu merkejuvvo vuosttaš dahje nuppi lađđasa mielde.

§ 35. Mearkka rievdadeapmi

Ii leat lohpi rievdatit mearkka.

Rievdadeapmi ránggáštuvvo ránggáštuslága 24. kapihtala mearrádusaid mielde.

§ 36. Geažotbeljiid ja lobihemet merkejuvvon bohccuid vuovdin

Ovddit jagiid riegádan boazu, mii ii leat miessemánu 31. beavvi rádjái merkejuvvon lobálaš merkii, galgá dábálaččat vuovdojuvot orohatstivrra, dahje siidastivrra ovddasvástádusa olis.

Vuovdima boahu gahččá eaiggádii. Jus eaiggát ii leat dihtosis, de gahččá boahu dan siidii masa boazu gullá. Jus siida ge ii leat dihtosis, de gahččá boahu orohakkii.

§ 37. Mearkalávdegoddi ja váiddaásahus

Juohke sámi regiovnnaš boazodoalloguovllus válljejuvvo mearkalávdegoddi mas leat unnimusat golbma ja eanemusat vihtta lahtu iešguđet orohagain, ja persovnnalaš várrelahtut. Orohatovdaolbmot válljejit lahtuid ja várrelahtuid. Boazodoallohálldahusnammadalávdegoddá čáli. Boazodoallostivra nammada váiddaásahusa.

§ 38. Mearkka sisačáliheapmi ja sihkkun

Mearkalávdegoddi galgá dohkkehit buot mearkkaid ovdal go dat váldojit atnu regiovnnaš boazodoalloguovllus. Boazodoallohálldahus sisačállá boazodoalloguovllu dohkkehuvvon mearkkaid. Mearka galgá leat dakkár ahte ii sáhte seahkánit dahje boastut geavahuvot. Mearkalávdegoddi galgá, dohkálaš boazodoalu vuhtii válddidettiin, doalahit mearkkaid árbevirolaš hámis ja geavaheamis, earret eará doalahit soga árbevirolaš mearkaoali.

Mearkka ii sáhte registreret gálvomearkan njukčamánu 3. b. 1961 lága nr. 4 mielde.

Sisačálihuvvon mearka galgá sihkkujuvot go mearkaeaiggát jápmá ja jus sus eai báze bohccot mat ovttas mearkkain jorret beallelašii dahje árbbolažžii.

Jus mearka ii leat leamaš anus maŋemus 4 jagi, de sáhtá mearkalávdegoddi sihkkut mearkka.

Jus sisačálihuvvon mearka lea dakkár ahte sáhtá seahkánit dahje boastut geavahuvot, de sáhtá mearkalávdegoddi sihkkut mearkka.

Boazodoallostivrra dohkkeheamiin sáhtá mearkalávdegoddi mearridit dievasmahtti njuolggadusaid mearkkaid birra jna.

§ 39. Áššegiedahallan

Mearkalávdegoddi galgá almmuhit mearkaohcamiid siidaoasiid jodiheddjiide guoskevaš orohagas ja ránnjáorohagain. Galgá maiddá almmuhuvot Suomas ja Ruotas.

Mearkalávdegotti mearrádus ohcama hárrái galgá almmuhuvot seammaládje.

Mearkalávdegotti mearrádusa sáhtá váidit váiddaásahussii.

Departemeanta mearrida dárkilet njuolggadusaid mearkalávdegotti áššegiedahallamii, dás maiddá čálihandivada, ja váiddagiedahallama njuolggadusaid.

§ 40. Dievasmahtti njuolggadusat mearkkaid birra

Departemeanta sáhtá mearridit dárkilet njuolggadusaid bohccuid merkema ja mearkkaid sisačáliheami birra, ja nu maiddá dakkár mearkkaid sirdima ja sihkkuma birra mat eai leat anus.

§ 41. Merken olggobealde sámi boazodoalloguovllu

Departemeanta mearrida dárkilet njuolggadusaid mearkkaid ja merkema birra olggobealde sámi boazodoalloguovllu.

Kapihtal 6 Boazodoalu organiseren – orohat ja siida

I. Orohagat

§ 42. Orohat

Juogidettiin sámi regiovnalaš boazodoalloguovlluid orohahkan galgá Boazodoallostivra deattuhit ahte orohaga boazodollui šaddet vieruiduvvan geavaheami vuodul lunddolaš ja ávkkálaš rájit.

Orohagat galgá vuosttažettiin sisttisoallat buot áigodatguohtumiid orohahkii gulli boazodolliide. Jus lea ulbmillaš, de sáhttet áigodatguohtumat leat mángga orohagas.

Orohajuohtuohkin ii hehte boazodolliid ovttasbargamis orohatrájiid rastá, jus fal dakkár ovttasbargu ii dagat eará boazodolliid vuogitvuodaid ovdii. Orohajuohkin ii hehte guohtumiid geavaheami ge eará orohagas go dat dahkko erenoamáš riektivuodu mielde.

§ 43. Orohatstivra

Juohke orohagas galgá leat orohatstivra man orohaga jienastanvuogitvuodalaččat välljejit iežaset gaskkas nuppi ja goalmmát lađđasiid mearrádusaid mielde.

Orohajahkečoahkkin vällje stivraovdaolbmo, gč. § 49. Muđui galget orohaga buot geassesiiddat ovdastuvvot stivrras, gč. § 54 vuosttaš lađđasa nr. 2. Siidajahkečoahkkin vällje siidda stivralahtu, gč. § 53. Jus leat eanet go čieža geassesiidda, de välljejuvvojit guhtta stivralahtu vuorbádeemiin siiddaid evttohasaid gaskkas, earret dan siidda mas lea ovdaolmmoš. Orohajahkečoahkkin sáhtta dan sadjái mearridit ahte geassesiiddain galgá leat stivrasadji vuoruid mielde. Dakkár njuolggadusaid galgá guovllustivra dohkkehit. Jođiheaddji ja eará stivralahtu ja sidjiide persovnnalaš várrelahtut välljejuvvojit guovtti jahkái hávális.

Jus leat erenoamáš ákkat, de sáhtta Boazodoallostivra mearridit ahte stivrras galget leat gitta 11 lahtu. Jus leat garra ákkat, de sáhtta Boazodoallostivra mearridit ahte geassesiiddas mii lea mihá stuorát go orohaga gaskamearálaš geassesiiddat, galgá leat stuorát ovdasteapmi stivrras go dat mii boahat ovdan nuppi lađđasa mearrádusain. Dán geassesiiddas almmotge ii sáhte leat eanetlohku stivrras.

Jus geassesiidda boazoeaiggádat muđui jagis rátkkašit unnit dálvesiidan, de sáhttet dálvesiidda siidaosiid jođiheaddjit, dahje eanet dálvesiiddat ovttas dahje eará joavku, gáibidit ahte stivrasadji galgá leat vurrolaga dálvesiiddaid/joavkkuid gaskka.

Jus orohat lea seamma go geassesiidda, de gustojit § 52 mearrádusat stivrra välljema birra, muhto almmotge nu ahte stivra galgá juohke dáfus välljejuvvo.

Stivra lea mearridanvállidáláš go unnimusat bealli stivralahtuin leat čoahkis. Orohatstivra mas leat unnit go golbma lahtu, lea datte mearridanvállidáláš dušše jus olles stivra lea čoahkis. Jus jienasteamis šaddet ovtta meari jienat, de mearrida jođiheaddji jietna.

§ 44. Orohatstivrra doaibma ja völdi

Orohastivra ovddasta orohaga boazodoalloberoštumiid. Orohatstivrra doaibma lea fuolahit orohaga boazoguohtumiid lágaid ja doaibmanjuolggadusaid mielde.

Orohastivra sáhtta earret eará dahkat soahpamuša, áššáskuhttit ja áššáskuhttojuvvo orohaga boazodolliid namas orohaga oktasaš áššiin. Dat guoská maid eanangáhttenáššiide vaikko dat eai guoskkaše ge buot boazodolliide. Dat almmotge ii hehte ovttaskas siiddaid dahje boazoeaiggádiid fuolaheamis iežaset erenoamáš beroštumiid.

§ 45. Fápmudus

Orohastivra sáhtta dihto áššiin addit stivrajođiheadjái ovttas stivračáliliin dahje ovttas eará stivralahtuin fápmudusa doaibmat stivrra ovddas.

§ 46. Orohatkássa

Juohke orohagas galgá leat orohatkássa. Buot siidaoasit leat geatnegasat máksit jahkásaš doarjaga orohatkássi. Orohatkássa galgá máksit orohastivrra lahtuide buhtadusa barggu ovddas ja orohaga eará hálldašangoluid.

Doarjaga sturrodasat rehkenasto boazologu mielde ja dan mearrida orohajahkečoahkkin orohastivrra evttohusa mielde, gč. § 50 vuosttaš lađđasa nr. 7. Orohatstivra rehkenastá juohke siidaoasi doarjaga siidaoasi boazologu mielde, oktan geahččobohccuiguin.

Mearrádusa siidaoasi doarjaga birra sáhtta ovddidit guovllustivrii, mii sáhtta rievdadit mearrádusa jus doarjja ii leat govttolaš orohaga doaimmaid ektui. Diekkár mearrideami sáhtta siidaoasi gáibidit gávccii vahkku sisa maŋnel go oáččui dieđu doarjjamearrádusa birra.

Jus doarjja ii máksojuvvo, de massá siidaoasi iežas jienastanvuogitvuoda dassáži go vealgi lea máksojuvvo. Doarjaga loahpalaš mearrádus lea bággobearrama vuodđun.

§ 47. Boazodoallofoanda

Orohagas galgá leat boazodoallofoanda. Fondii manná:

1. buhtadus orohahkii guohtunvuogitvuodaid bággolonisteami ovddas jna.
2. buhtadus orohahkii vahágiid, hehttehusaid ovddas jna.
3. doaibmalobi divat (konsešuvdnadivat) orohahkii bággolotnuma ovddas,
4. boahtu geažotbeljiid ja lobihemet merkejuvvon bohccuid vuovdimis,
5. doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divat, gč. § 77,
6. eará ruđat mat bohtet orohahkii.

Orohastivra hálldaša ja mearrida foandda ruđaid njuolggadusaid mielde ásahuvvon § 57 nuppi lađđasa nr. 5 olis.

§ 48. Rehketdoalldárkkisteapmi

Jahkečoahkkin vällje rehketdoalldárkkisteaddji mii galgá leat ámmátregistrejuvvo dahje stáhtaautoriserejuvvo, lága mielde ođđajagemánu 15. b.1999 nr 2 revisuvvna ja revisoraid birra.

Guovllustivra sáhtta dohkkehit ahte ámmátrehketdoalldárkkisteaddji sadjái ásahuvvo dárkkistanlávdegoddi masa välljejuvvojit guokte dahje golbma lahtu orohaga jienastanvuogitvuodalaččaid gaskkas. Lahtut eai galgga ieža leat stivralahtut, ii ge sis galgga leat erenoamáš gullevašvuolta stivralahtuide.

§ 49. *Orohatjahkečoahkkim*

Orohaga boazoeaiggádat galget doallat jahkečoahkkima juohke jagi ovdal geassemánu loahpa. Čoahkkimii gohččojuvvo orohaga dábálaš vieru mielde, unnimusat njeallje vahkku ovdal jahkečoahkkima.

Jahkečoahkkimis lea juohke boazoeaiggádis ságastan- ja evttohanvuoigatvuohta. Jienastemiin lea juohke siidaoasis jienastanvuoigatvuohta dainna lágiin ahte juohke siidaoasis leat vihtta jiena. Buohtalas álggahan-oasis leat guokte jiena. Siidaoasi jodiheaddji mearrida jienaid siidaoasi eará boazoeaiggádiidda. Jodiheaddjis galgá alddis leat unnimusat okta jietna, dahje unnimusat guokte jus náittosguimmežagat dahje ovttasássit ovttas jodiheaba siidaoasi.

Stivrra jahkediedáhus ja rehketdoallu, ja evttohus boazodoallofoandda ruđaid geavaheapmái, jahkečoahkkinaššelistu ja diehtu vejolaš jodiheaddjeevttohusa birra galget sáddejuvvot orohaga siidaoasiid jodiheaddjiide unnimusat njeallje vahkku ovdal jahkečoahkkima.

Jahkečoahkkima jodiha čoahkkinjodiheaddji man jahkečoahkkin vállje. Doahkkim lea gitta čoahkkim, jus jahkečoahkkim ii mearrideačča eará.

Jahkečoahkkinsiehtadallamiin ja válljemiin galgá čállot beavdegerji, mii lohkkuojuvvo buohkaide čoahkkima loahpas ja man guokte dasa válljejuvvon čoahkkim-oasseváldi vuolláičálliba.

§ 50. *Orohatjahkečoahkkima áššit ja váldi*

Jahkečoahkkim galgá:

1. addit cealkámuša orohatstivrra jahkediedáhusii ja mearridit jahkerehketdoalu
2. addit cealkámuša orohatstivrra evttohan doaimanjuolggadusaide, gč. § 57
3. addit cealkámuša orohatstivrra evttohan orohatplánii, gč. § 62
4. válljet orohatstivrra ovdaolbmo § 43 mielde
5. mearridit orohatstivrra válljema njuolggadusaid § 43 nuppi lađđasa mielde
6. mearridit orohatstivrra lahtuide buhtadusa bargu ovddas
7. mearridit orohatkássii doarjaga bohcco nammii, gč. § 46
8. válljet rehketdoalodárkkisteaddji (revisor), dahje dárkkistanlávdegotti, gč. § 48
9. addit cealkámuša áššái man soames, geas lea vuoigatvuohta boahit jahkečoahkkimii, lea unnimusat vahkku ovdal jahkečoahkkima ovddidan orohatstivrii ja gáibidan gieđahallot
10. addit cealkámuša eará áššiide maid orohatstivra ovddida ja maidda bivdá jahkečoahkkimis cealkámuša.

Áššiin main jahkečoahkkimis lea cealkinvuoigatvuohta, lea cealkámuš čujuheaddjin stivrii, muhto ii geatnegahtti.

Jahkediedáhus galgá sáddejuvvot guovllustivrii.

Departemeanta addá dárkkilet njuolggadusaid jahkediedáhusa sisdoalu birra.

II. Siida

§ 51. *Siida*

Dán lágas mearkkaša siida joavkku mas leat boazoeaiggádat mat doaimmahit boazodoalu ovttas dihto eatnamiin. Dát láhka earuha geassesiidda ja dálvesiidda. Geassesiida doaimmaha boazodoalu ovttas vuosttažettiin geasse- ja čakčagohtumiin. Dálvesiida doaimmaha boazodoalu ovttas vuosttažettiin dálve- ja gidđagohtumiin.

§ 52. *Geassesiidastivra*

Geassesiidii galgá válljejuvvot stivra man ovddasvástáduš lea lágdit dilálašvuođaid oktasaš doaimmaide ja hálddašit siida oktasaš rusttegiid, nugo njuovvanrusttegiid, gárddiid, áiddiid jna. Siidda jahkečoahkkim vállje stivrra. Jahkečoahkkim sáhhtá mearridit ahte siidii ii válljejuvvot stivra, gč. § 53 nuppi lađđasa.

§ 53. *Geassesiidda jahkečoahkkim*

Geassesiida galgá doallat jahkečoahkkima juohke jagi ovdal miessemánu loahpa. Buohkain geain leat bohccot siiddas, lea vuoigatvuohta searvat jahkečoahkkimii ságastan- ja evttohanvuoigatvuođain. Jienastanvuoigatvuohta lea siidaoasiin. § 49 nuppi lađđasa mearrádušat gustojit dán dáfus.

Jus geassesiiddas ii leat sierra stivra, de ferte jahkečoahkkim válljet muhtuma siidda olbmui leat gulahallanolmmožin siidda ja orohatstivrra gaskka. Lea su geatnegasvuohta gohččut jahkečoahkkimii.

§ 54. *Siidajahkečoahkkima áššit ja váldi*

Jahkečoahkkim galgá:

1. válljet siidastivrra § 52 mielde
2. válljet evttohasa orohatstivrii § 43 mielde
3. mearridit doarjaga siidakássii, gč. § 55
4. mearridit siidakássa njuolggadusaid, gč. § 55
5. mearridit siidafoandda njuolggadusaid, gč. § 56 vuosttaš lađđasa
6. válljet rehketdoalodárkkisteaddji (revisor), gč. § 56 nuppi lađđasa
7. válljet gulahallanolbmo, gč. § 53 nuppi lađđasa

Jahkečoahkkim sáhhtá njuolggadusaid bokte mearridit ahte okta dahje eanet mearrádušat mat gustojit orohatjahkečoahkkimii, gč. § 50, maiddá galget gustot siidajahkečoahkkimii.

§ 55. *Siidakássa*

Jus lea válljejuvvon siidastivra § 52 mielde, de galgá maiddá ásahuvvot siidakássa. Jus geassesiiddas ii leat sierra stivra, de sáhhtá jahkečoahkkim mearridit ahte ásahuvvo siidakássa man gulahallanolmmoš hálddaša, gč. § 53 nuppi lađđasa.

Siidakássa geavaheapmái galget ráhkaduvvot njuolggadusaid. § 46 njuolggadusaid vuosttaš lađđasis gitta goalmmát lađđasii gustojit dán dáfus.

Juohke siidaoasi jodiheaddji sáhhtá gáibidit ahte rehketdoalodárkkisteaddji dárkkista orohatkássa § 56 nuppi lađđasa mearrádušaid mielde.

§ 56. *Siidafoanda*

Jus siidii bohtet ruđat nugo namuhuvvon §:s 47, de galgá ásahuvvot boazodoallofoanda siidii, ja galget ráhkaduvvot njuolggadusaid foandda ruđa geavaheapmái. Guovllustivra galgá dohkkehit foandda njuolggadusaid.

Siidda jahkečoahkkin vällje § 48 mearrádusaid mielde rehketdoalldárkkisteaddji dárkkistit foandda. Jus siiddas ii leat sierra jahkečoahkkin, de välljejuvvo rehketdoalldárkkisteaddji siidaosiid jođiheddjiid soahpama mielde. Jus siida ieš ii nammat rehketdoalldárkkisteaddji dárkkistit siidafoandda.

Kapihtal 7 Orohaga doaibmanjuolggadusat. Orohatplána

§ 57. Doaibmanjuolggadusat

Orohaga resurssaid hálldašeapmái ja geavaheapmái galget ráhkaduvvot doaibmanjuolggadusat. Doaibmanjuolggadusat eai galgga rihkkut dán lága.

Doaibmanjuolggadusat galget sihkkarastit orohaga guohtumiid ekologalaččat guoddi geavaheami ja sisttisdoallat dárkilet mearrádusaid dáid birra:

1. guohtungeavaheami birra, gč. § 59
2. boazologu birra, gč. § 60
3. gárddiid, áiddiid ja eará oktasaš rusttegiid geavaheami ja mátasdoallama birra
4. mohtorfievrruid geavaheami birra
5. boazodoallofoandda geavaheami birra, gč. § 47
6. orohaga eará opmodaga hálldašeami birra
7. bargogeatnegasvuodaid ja investeremiid juogu birra
8. eará áššiid birra maid lea vuogas čielggadit orohaga doaibmanjuolggadusain.

Dalle go lea dárbašlaš, de sáhtta guovllustivra gohččut guokte dahjet eanet orohagaid ráhkadit oktasaš doaibmanjuolggadusaid ovttá dahje eanet áššiin mat leat vuosttaš lađđasis namuhuvvon.

§ 58. Doaibmanjuolggadusaid ráhkadeapmi ja dohkkeheapmi

Orohatstivra ráhkada doaibmanjuolggadusaid ja daid galgá guovllustivra dohkkehit. Guovllustivra galgá, lassin dasa go dárkkistit ahte lága mearrádusaid doaibmanjuolggadusaid ráhkadeami birra leat čuvvovuvvon, maiddá árvoštallat addet go doaibmanjuolggadusat vuodá doaimmahit ekologalaččat guoddevaš boazodoalu orohagas.

Guohtungeavaheami njuolggadusat § 59 mielde galget ráhkaduvvot ovttasráđiid orohaga siiddaiguin. Seammaládje lea boazologu mearridemiin § 60 mielde.

Ovdal go doaibmanjuolggadusat sáddejuvvojit guovllustivrii dohkkeheapmái, de galgá evttohus leat giedahallon orohaga jahkečoahkkimis. Evttohus galgá sáddejuvvojt orohaga siidaosiid jođiheddjiide unnimusat guokte mánu ovdal jahkečoahkkima. Cealkámušat mat bohtet jahkečoahkkimis, sáddejuvvojit guovllustivrii oktan evttohuvvon doaibmanjuolggadusaiguin.

Jus guovllustivra ii dohkket evttohuvvon doaibmanjuolggadusaid, de galgá boazodoalloagronoma veahkehit orohaga ráhkadit ođđa evttohusa mii giedahallo dás ovdalis namuhuvvon vuogi mielde. Jus dát ii lihkestuva, de galgá guovllustivra ráhkadit orohahkii doaibmanjuolggadusaid.

Jus eanetlohku orohaga jahkečoahkkimis dan gáibida, dahje jus guovllustivra gáibida, de galget ráhkaduvvot ođđa doaibmanjuolggadusat dás ovdalis namuhuvvon vuogi mielde.

Iešguđetge siidda boazolohku galgá § 60 vuodá ovddiduvvot Boazodoallostivrii loahpalaš nannemii ja dohkkeheapmái.

§ 59. Guohtungeavaheapmi

Guohtungeavaheami njuolggadusaid bokte galget orohaga boazoeaiggádiidda sihkkarastovuvvot dárbašlaš guohtumat, dás maiddá guottetbáikkít, johtingeainnut ja ragatbáikkít. Njuolggadusat galget vuhtii váldit buori boazodoalu vuodđojurdagiid sámi árbevieruid ja dábiid mielde.

Guohtungeavaheami njuolggadusat galget vuhtii váldit etnamiid árbevirolaš geavaheami ja ovddidit ulbmillaš doaibmaortnegiid. Guohtungeavaheami njuolggadusat eai galgga leat vuostálaga siidda vuogatvuodaiguin mat leat erenoamáš riektivuodá olis ášahuvvon.

Galget mearriduvvot njuolggadusat guohtunáiggiid birra, jus guovllustivra ii leačča daid mearridan § 61 olis.

Siidaosiid jođiheaddji sáhtta ovddidit guohtungeavaheami njuolggadusaid eananjuohkindiggái guđa mánu sisa mañnel go guovllustivra lea daid dohkkehan. Eananjuohkindiggi sáhtta duššindahkat guohtungeavaheami njuolggadusaid mat leat soapmásii govtoheami, dahje rihkkot vuogatvuodaid mat leat erenoamáš riektivuodá olis ášahuvvon.

Jus leat garra ákkat, de sáhtta guovllustivra sierralobi (dispensašuvnna) bokte ložžet guohtungeavaheami njuolggadusaid.

Guohtungeavaheami njuolggadusaid rihkkun sáhtta giedahallojuvvojt 11. kapihttala njuolggadusaid mielde.

§ 60. Boazolohku

Doaibmanjuolggadusain, gč. § 57, galgá mearriduvvot bajimus boazolohku juohke geassesiidii. Boazolohku mearriduvvo daid eatnamiid ektui mat iešguđege siiddas leat. Doaibmanjuolggadusain galgá dárkileappot čilget doaibma- ja guohtundilálašvuodálaš beliid mat leat mearriduvvon boazologu vuodđun. Jus lea dárbašlaš olahán dihte bealuštahti dálveguohtuma, de sáhtta maiddá mearriduvvot boazolohku iešguđet dálvesiid-daide.

Dálvesiida dahje eará čoahkkádus sáhtta bivdit alcemes mearriduvvot boazologu.

Jus siidda boazolohku lea alit go boazolohku mii lea mearriduvvon vuosttaš dahje nuppi lađđasa mielde, de galgá siida ráhkadit unnidanplána. Jus siida ii daga dan, dahje ii nagot čađahit plána, de galgá juohke siidaosiid unnidit badjelmearálaš boazologu gorrelogu mielde. Lea Boazodoallostivrra ovddasvástádus ahte diekkár unnideapmi čađahuvvo. Galget mearriduvvot áigemearit plánaid ráhkadeami ja boazologu unnideami hárrái.

Sáhtta mearriduvvot alimus boazolohku juohke siidaosiid. Siidda boazologu vuolideapmi goalmmát lađđasa mielde galgá dalle dáhpáhuvvat dainna lágiin ahte siidaosiid main lea alit boazolohku go dat mii lea mearriduvvon siidaosiid, vuos vuolidit mearriduvvon lohku.

Departemeanta sáhtta lánkaásahusaid bokte mearridit dievasmahtti njuolggadusaid boazologu mearrideami hárrái. Diekkár njuolggadusat sáhttet ráddjejuvvojt guoskat ovttá dahje eanet orohagaide dahje ovttá dahje eanet boazodoalloguovlluide.

§ 61. *Guohtunáiggit*

Go lea dárbbaslaš áigodatguohtumiid gáhttema dihte, de sáhtttá guovllustivra mearridit iešgudet áigodatguohtumiidda guohtunáiggiid. Siidaoasi jodiheaddji galgá fuolahit ahte sin ealu bohccot eai leat guohtuneatnamiin dáid mearrádusaid vuostá.

Go dilálašvuodat dahket dárbbaslašžan, de sáhtttá boazodoalloagronoma ložžet guohtunáiggiid. Dat guoská maiddá guohtunáiggiide mearriduvvon § 59 mielde. Guohtunáiggiid ložžema eambo go njealji vahkkui mearrida guovllustivra.

§ 62. *Orohatplánat*

Orohatstivra galgá ráhkadit orohatplána mas galget leat orohaga doaimmaid birra dieđut mat leat dárbbaslaččat almmolaš plánemis.

Orohatplánas galgá:

1. čilget orohaga johtinvieruid
2. muitalit áigodatguohtumiid, guottetbáikkiid jna.
3. muitalit makkár dárbbaslaš fievrrut leat, maiddá guđiid meahccefievruid orohat geavaha ja vejolaš áigeráddjejuvvon helikoptera dahje eará áibmofievrru geavaheami. Plánas galget maiddá bievluvuodjinnjuolggadusat bohtit ovdan
4. muitalit buot bistevaš áiddiid ja rusttegiid, ja dan muddui go vejolaš maiddá gaskaboddosaš áiddiid ja rusttegiid
5. čilget vejolaš johtolatjuogu (guohtunguovlojuogu) Siidaoasi jodiheaddji lea geatnegas addit plána ráhkadeapmái dárbbaslaš dieđuid.

Suohkaniidda/gielddaide, fylkkagildii ja fylkkamánái berre dieđihit plánabarggu birra ja daidda galgá plána váldosisdoalli almmuhuvvot ovdal go dat mearriduvvo. Mearriduvvon plána galgá sáddejuvvo suohkaniidda/gielddaide, fylkkagildii ja fylkkamánái, ja guoskeváš ránnjáorohagaide. Plána galgá maiddá sáddejuvvo guovllustivrii.

Kapihtal 8 Oktavuohta eará geavaheapmái

§ 63. *Opmodaga geavaheapmi boazodoalloguovlluin*

Eananeaiggát dahje son geas lea geavahanvuogatvuolta, ii galgga geavahit iežas eatnama boazodoalloguovllus man ge ládje mii lea mearkkašahhti vahágin dahje hehttehussan boazodollui mii doaimmahuvvo dán lága mielde. Ovddit cealkka ii datte hehte eatnama dábalaš geavaheami eanandollui, vuovdedollui dahje duovdagiid eará geavaheami eanandoalloulbmiliidda.

Ovdal go álggahuvvo dakkár doaibma mii sáhtttá šad dat mearkkašahhti vahágin dahje hehttehussan boazodollui, de galgá dat dieđihuvvot guoskevaš orohatstivrii. Diehtu galgá addojuvvot maŋemusta golbma vahkku ovdal go lea jurdda álggahit. Jus diehtu ii leat addojuvvon, dahje bealit eai soaba dan alde gusto go vuosttaš lađđasa mearrádus doibmii, de sáhtttá guovllustivra gielddit álggaheami dassázii go soahpamuš lea dahkkon dahje eananjuohkindiggi lea giedahallan ášši.

Gažaldat, šaddá go doaibma vuostálaga vuosttaš lađđasa mearrádusain, sáhtttá ovdalgihtii čilgejuvvo eananjuohkindiggi árvvošteami bokte. Árvvošteapmi sáhtttá maiddá mearridit movt ja makkár eavttuiguin doaibma sáhtttá čadahuvvot. Árvvošteami dollojuvvo sáhtttá gáibidit son guhte áigu doaimma álggahit dahje orohatstivra orohatovdaolbmo bokte. Jus orohatstivra ii leat áshuvvon, de sáhtttá boazodoalli dan orohagas masa doaibma gártá guoskat gáibidit árvvošteami dollojuvvo.

§ 64. *Jeagelbordin (jeageldoahpun)*

Gonagas sáhtttá lálkaásahusaid bokte heivehit jeagelbordinma boazorohagain ja sáhtttá dárkileappot ráddjejuvvo guovllus áibbas gielddit jeagelbordinma, jus nu adnojuvvo dárbbaslašžan boazodoalu vuhtii váldima dihte.

§ 65. *Johtaleapmi guovlluin gos bohccot guhtot*

Juohkehaš guhte johtala guovlluin gos bohccot guhtot, lea geatnegas geavahit iežas fuolalašvuodain ja várogasvuodain nu ahte dárbbasmeahttumit ii ráfehuhte ii ge gavnje bohccuid mat leat guhtume, johtime jna. Erenoamáš fuolalaš galgá leat ragatáigge, guottetáigge, mearkun-, rátkkašan- ja njuovadanáigge.

Guovllustivra sáhtttá, guoskevaš orohatstivrra dahje guovllu boazoeaiggádiid ávžžuhusa mielde, bidjat eavttuid dahje dihto áigái áibbas gielddit stuorát lágidemiid, valástallamiid, bivdobeaneageahččalemiid dahje sullasaš doaimmaid mat sáhttet leat erenoamáš vahágin boazodollui. Mearrádus galgá gustot dihto mearriduvvon guovllus ii ge sáhte dahkkot ovdal go eananeaiggát ja suohkan leat oainnuideaset cealkán. Jus mearrádus gusto dihto lágideapmái, de galgá maiddá lágideaddji beassat oainnus cealkit.

§ 66. *Beatnagat*

Beatnaga sihkkarastima, luovosbeatnaga gitta váldima, beatnaga heakkahuhtima, reakšuvnnaid hárrái beanahálddašeaddji vuostá jna. gusto beanaláhka.

Beanaeaiggát ja beatnaga hálddašeaddji leaba geatnegasat nubbi nuppi ovddas máksit buhtadusa vahága ovddas maid beana dagaha bohccuide ja goluid ja hehttehusaid ovddas mat boazoeaiggádii gárttažet go beana lágahemet oaguha dahje gavnje bohccuid mat lobálaččat leat orrume dahje johtime, geahčakeahtta siva.

Kapihtal 9 Ovddasvástádus vahágiid ovddas. Árvvoštus

§ 67. *Objektiivvalaš ja oktasaš ovddasvástádus*

Earret dán lága čuoldimiid, de lea boazoeaiggádis ovddasvástádus vahága ovddas maid boazu dagaha, geahčakeahtta siva.

Vahága ovddas maid boazu dagaha orohaga siskko-bealde, lea buot orohaga boazodolliin ovddasvástádus buohkaid ovddas ja buohkain ovttá ovddas. Jus olggo-bealde orohaga leat vahága dagahan bohccot mat navdojuvvojit gullat eaiggádiidda mat doaimmahit boazodoalu orohagas das lahka, de lea dán orohaga boazodolliin seammaládje nuppis nuppi ovddas ovddasvástádus sin ektui geat leat vahága gillán. Gonagas sáhtttá ráddjet man guhkás olggobeallái orohaga dakkár solidáralaš ovddasvástádus galgá gustot.

Vahága ovddas maid dakkár olbmuid bohccot daga- hit geat § 8 vuodul, gč. várrelága § 17, doaimmahit boazodoalu olggobealde boazodoalloguovllu, leat sii guđet doaimmahit boazodoalu dan guovllus gosa vahágahtti bohccot navdojuvvojit gullat, ovddasvástideaddjin okta buohkaid ovddas ja buohkat ovttas ovddas.

Buhtadus vahága ovddas nuppi lađđasa vuodul sáht- tá gáibiduvvot guoskevaš orohagas ovdaolbmo bokte dahje njuolga daid bohccuid eaiggádis, mat leat daga- han vahága.

Buhtadus mii gáibiduvvo orohagas orohatstivrra bokte, galgá orohaga jahkečoahkkin livdnet boazoeaig- gáididda guđege boazologu ektui, muhto fal nu ahte boazoeaiggádat geat duođaštít ahte sin bohccot eai leat leamaš mielde vahága dahkamis, eai leat geatnegasat máksit maidege vahágis. Livdnejuvvon buhtadusmáksu lea bággobearrama vuodđun.

Jus duođaštuvvo ahte leat eará orohaga bohccot daga- han vahága dahje leat leamaš mielde vahága daga- heamis, de sáhtta dán paragrafa mearrádusaid olis gáibiduvvot dan orohagas máksu ruovttoluotta (regressa).

§ 68. *Objektiivva ovddasvástádusasa čuoldin*

§ 67 mearrádusat buhttenovddasvástádusasa birra geahčakeahtta siva eai gusto vahágiidda mat šattažet lobálaš johtima geažil, bisáneami dahje guohtuma gea- žil johtolagaid alde dahje guohtuneatnamiin váriin dahje duovdagiin mat leat namuhuvvon §:s 19 jus ii leačča šaddan mearkkašahtti stuorát vahát go mii ad- nojuvvo dábalázžan ulbmillaš ja dohkálaš doalus, dego omd. jus guohtunlohpi jna. lea adnojuvvon dainnalá- giin ahte boazodoallu lea muhtun eananeaiggáda dahje vuoigatvuođalaš geavaheaddji oapmeláidumiidda dahje vuovdási sierranassii čuohtan.

§ 67 mearrádusat ovddasvástádusasa birra geahča- keahtta siva eai gusto vahágiidda ge maid boazu lobálaš orodettiin dagaš láddjejuvvon šadui jus šadui ii leat áidojuvvon áidiiin mii doallá bohcco, dahje earaládjé dohkálaččat suodjaluvvon.

§ 69. *Áideárvoštus*

Jus earaládjé ii sohppojuvvo dan hárrái, de sáhtta orohagas sihke orohatstivra ja ovttaskas boazoeaiggát oažžut eananjuohkindikki árvošteami bokte čielgga- duvvot galgá go boazoeaiggát beassat hukset áidii mii lea veahkkin sutnje ollašuhttit doallogeatnegasvuođa dahje mii gáhtte su buhttenovddasvástádusain. Eanan- juohkindiggi galgá dalle maiddái mearridit gokko áidi galgá cegejuvvo ja movt dat galgá huksejuvvo. Eananjuohkindiggi sáhtta maiddái bidjat guoskevaš eananeaiggáda ala govttolaš oasi huksengoluin ja áidii divondangoluin mañit áiggiid, dan ektui movt eanan- eaiggát bealistis gártá atnit ávkki áiddis.

Seammaládjé sáhtta eananeaiggát oažžut eananjuoh- kindikki árvošteami mearridit berre go oassi diekkár áidii huksema goluin mii lea namuhuvvon §:s 19 ja § 68 nuppi lađđasis biddjojuvvo boazoeaiggáidii ala.

§ 70. *Buhtadusárvoštus*

Jus ii leat ovttamielalašvuohta man boazoeaiggát dahje orohatstivra ovdaolbmo bokte lea čálalaččat duo- đastan, de mearriduvvo buhtadusgáibádus vahága ovddas maid bohccot leat dagahan, eananjuohkindikki dahje diggerievtti árvošteami bokte.

Gáibádus doallat árvošteami galgá ovddiduvvot jođáneamos lági mielde. Árvošteami gáibádusasa gal- get addojuvvo nu dárkilis dieđut go vejolaš áiggi birra ja saji birra goas ja gos vahát lea dahkkojuvvon, vahága šlája birra ja viidodaga ja buhtadusgáibádusasa sturro- da birra. Jus lea vejolaš, de berrejit maiddái addojuvvo dakkár dieđut main sáhtta leat ávki go galgá gávnnaht geasa gullet bohccot mat vahága leat dagahan. Vejolaš vihtanat ja eará duođastusat berrejit maiddái dieđi- huvvot.

Dikki jodiheaddji galgá farggamusat mannat geahča- dit vahága go árvošteami gáibádus lea ovddiduvvon. Geahčadeamis galget guoskevaš suohkana ja boazo- doallohálldahusa ovddasteaddjit leat mielde dikki jodiheaddjái fágalaš árvoštallanveahkkin. Jus vejolaš de galgá maiddái guoskevaš orohaga ovdaolmmoš leat mielde, ja maiddái son guhte lea árvošteami gáibidan. Jus lea čielggas ahte ii leat dáhpáhuvvan vahát bohccu- cid geažil, de sáhtta dikki jodiheaddji iežas válddiin hilgut árvošteami gáibádusasa.

Árvošteapmi galgá ovddiduvvot nu fargga go vejolaš. Jus vahága leat dahkan bohccot mat navdojuvvojit gul- lat dihto orohakkii, de galgá orohatstivra ovdaolbmo bokte álo gohččojuvvot árvošteapmái.

Árvošteami jodiheaddji sáhtta juohke dásis ášše- meannudeamis geahččalit áššebeliid soabahit joksas várás soabatlaš čovdosa.

Árvošteamis galgá guorahallot leat go bohccot daga- han vahága ja lea go vahát dakkár ahte sáhtta buhta- dusa gáibidit ja jus nu, de mearridit vahága árvošt ja mearridit buhtadusmávssu.

Kapihtal 10 *Váldeásahusat*

§ 71. *Boazodoallostivra*

Nammaduvvo Boazodoallostivra mas leat čieža lahtu ja persovnnalaš várrelahtut, geain Gonagas namma- da njeallje lahtu ja várrelahtuid ja Sámediggi golbma lahtu ja várrelahtuid. Boazodoallostivra lea guovddáš boazodoallohálldahusa, boazoduktamiid ja bagadan- bálvalusa fágalaš ráđđeaddi, ja galgá gieđahallat áššiid mat čuvvot dán lága ja Gonagasa addin dárkilet mearrá- dusaid olis. Boazodoallostivrra doaibmaviidodat sáhtta gáržžiduvvot fátmastit duššefal boazodoalu mii doaim- mahuvvo sámi boazodoalloguovllus.

Go Boazodoallostivrii nammada lahtuid de galgá deat- tuhit govttolaš ovddasteami iešguđet guovlluin, viiddis fágalaš duogáža ja servodathárjáneami, ja nu ovttas meari olbmuid goappá nai sohkaabealis go vejolaš. Stiv- vra lahtuid gaskkas galget leat beaivválaš bargi boazo- doallit boazodoalloguovlluin. Boazoealáhusa organisa- šuvnnain lea evttohanvuoigatvuohta.

Gonagas addá dárkilet mearrádusaid Boazodoallo- stivrra doaimma, válddi ja bargoortnega birra.

§ 72. *Guovllustivra*

Juohke boazodoalloguovllus galgá leat guovllustivra mas leat vihtta dahje čieža lahtu ja persovnnalaš várrelahtut. Fylkkadiggi nammada golbma, vejolaččat njeall- je lahtu ja várrelahtuid ja Sámediggi nammada guokte, vejolaččat golbma lahtu ja várrelahtuid. Guovllustivra nammaduvvo 4 jahkái hávális vuhtii válddiddettiin seamma eavttuid go § 71 nuppi lađđasis.

Gonagas addá dárkilet mearrádusaid guovllustivrra doaimma ja mearridanválddi birra lassin dasa mii njulgastaga čuovvu lágas. Gonagas sáhtá addit mearrádusaid guovllustivrra bargoortnega birra.

Gonagas sáhtá addit dievasmahtti mearrádusaid guovllustivrra válljema birra, earret eará dasa jus boazodoalloguovlu ii ollásit leat ovttá fylkka rájiid siskko-bealde ja stivralahtuid doaibmaáiggi birra vuosttaš válljemis.

Jus erenoamáš ákkaid geažil ii leat muhtun boazodoalloguovllus dárbu guovllustivrii, de sáhtá Gonagas čuodit geatnegasvuodas nammadit guovllustivrra.

§ 73. Soabaheapmi

Guovllustivra sáhtá iežas fápmudusa mielde dahje siidaoasi jođiheaddji, siidda dahje oroahga dáhtu mielde mearridit ahte galgá dollot soabaheapmi jus guokte beali eai nákke ovttasbarggu bokte riiddu čuovdit.

Guovllustivra dahje Boazodoallostivra nammada soabaheadjin olbmo geasa navdá leat goappaš beliin luoh-támuš. Soabaheadji gohčču čeahkkimii govttolaš áigeme-riin, ja goappaš bealit leat geatnegasat boahitit.

Departemeanta mearrida dárkilet njuolggadusaid soabaheami čađaheami birra.

Kapihtal 11 Ráנגgáštusat ja bággo doaimmat

§ 74. Geatnegasvuotta čuovvut lága

Juohkehaš lea geatnegas čuovvut mearrádusaid dán lágas dahje dan olis. Seamma guoská mearrádusaide mat leat dáid mearrádusaid olis dahkkojuvvon. Rihkkun sáhtá mielde buktit ránggášteami dahje bággo-doaimmaid dán kapihtala mearrádusaid mielde.

§ 75. Lobihis diliid heaittiheami gohččun

Jus juoga doaimmahuvvo dáid mearrádusaid dahje dán lága olis addojuvvon mearrádusaid vuostá, de galgá Boazodoallostivra dahje guovllustivra, go almmolaš fuolaid geažil nu berre, addit dárbbaslaš gohččumiid heaittihit lobihisvuotta, dás maiddá gohččut njulget ja gaikut lobihemet cegejuvvon visttiid, rusttegiid jna. Dan sáhtá gohččut dahkat dihto áigemearis. Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtá sirdit válddi dán paragrafa mielde nappo boazodoallohovdii ja boazodoalloagronomii.

§ 76. Bággensáhku

Gohččumis § 75 mielde sáhtá Boazodoallostivra dahje guovllustivra mearridit bággensáhku juohke beaivvi, vahkku dahje mánu nammii mii gollá maŋnelii áigeme-rii mii lei biddjon gohččuma ollašuttimii, dassáži go dat lea ollašutttojuvvon. Gonagas sáhtá addit dárkilet njuolggadusaid bággensáhku mearrideami ja sturro-daga birra.

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtá oalát dahje belohahkii sihkkut gártan bággensáhku jus dasa leat garra ákkat.

Bággensáhku lea bággo bearrama vuodđun.

§ 77. Doaibmanjuolggadusaid rihkkuma divat

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtá, Gona-gasa addin dárkilet mearrádusaid mielde, mearridit siidaoasi jođiheaddjai divada § 57 olis mearriduvvon doaibmanjuolggadusaid rihkkuma ovddas. Diekkár di-vat manná guoskevaš fondii, gč. § 47.

Divada mearrádus lea bággo bearrama vuodđun.

§ 78. Sáhkkocealkkus

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtá sáhkko-hit su gii dihto áigemearis ii leat ollašuttán gohččuma § 75 mielde. Jus lea gollan badjel 6 mánu dan rájes go gohččun addojuvvi, de galgá son gii sáhkkojuvvo, beas-sat cealkámuša buktit ovdal go sáhkku mearriduvvo. Sáhkkocealkkus galget almmuhuvvot mearrádusat mat bohtet ovdan nuppi lađđasis ja dan muddui go lea vejolaš galgá sáhkkocealkkus dieđihuvvot sutnje geasa guoská.

Son gii sáhkkojuvvo, sáhtá čuoččaldahttit ášši stáhta vuostá oazžun dihte sáhkkocealkkosa guorahallojuv-vot. Jus ášši ii čuoččaldahttojuvvo 60 beaivvi sisa dieđi-heami rájes, de lea sáhkkocealkkosis seamma vuoibmi go loahpalaš duomus, ja sáhtá čađahuvvot mearrádusaid mielde duomuid birra. Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtá guhkidit áigeme-rii. Sáhkkocealkkosa ii sáhte váidit.

Jus loahpalaš duomu dahje seammadássasaš sáhkkocealkkosa gohččun ii čuvvojuvvo, de sáhtá Boazodoallostivra dahje guovllustivra čađahit dárbbaslaš doaimmaid su rehkega ala geasa sáhkkocealkkus dahje duopmu guoská, almmá riektecealkámuša haga bággočađahanlága § 13-14 mielde.

§ 79. Bággo doaimmat

Boazodoallostivra dahje guovllustivra sáhtá, jus gohččun § 75 mielde ii leat čuvvojuvvon, ja eará doaimmat eai adno ulbmillažžan, mearridit bággočađaheami. Bággo doaimmat sáhttet leat:

1. ahte doaimmahuvvo dárbbaslaš bargu ja bearrái-geahčču vai gohččun čohkket, rátkit, merket, vuojehit ja lohkat bohccuid čađahuvvo,
2. bohccuid goddin dalle go ii sáhte eret vuojehit,
3. siidaoasi boazologu unnideapmi,
4. gaikut lobihemet cegejuvvon barttaid, áiddiid dahje rusttegiid.

Boazodoallostivra ja guovllustivra sáhttet sirdit iežas-et válddi mearridit bággo doaimmaid vuosttaš lađđasa nr. 1 ja 2 mielde nappo boazodoallohovdii ja boazodoal-loagronomii.

Mearrádusaid vuosttaš lađđasa mielde sáhtá bággo-čađahit bággočađahanlága 13. kapihtala mielde. Mearrádusat čađahuvvot bággočađahanlága § 13–14 mielde. Boazodoallostivra ja guovllustivra sáhttet gáibidit bággočađaheami. Mearrádusaid vuosttaš lađđasa nr. 1 mielde sáhtá čađahit almmá nammaeiseválddiid gieđahallama haga.

Goluid doaimmaide dán paragrafa mielde galgá boazo-eaiggát máksit ja dat leat bággo bearrama vuodđun.

§ 80. Ráנגgáštusovddasvástáduš

Jus oktage rihkku dán lága dahje lánkaásahusaid, gohččumiid, gildosiid dahje eará mearrádusaid mat leat addojuvvon dahje doalahuvvon dán lága vuodul, de sáhkkojuvvo son jus rihkkumii eai guoskka garraset ránggáštusmearrádusat. Geahččaleapmi ránggáštuvvo seammaláđe go ollašutttojuvvon rihkus. Maiddá vára-his rihkkun ja searvan sáhtá ránggáštuvvot.

Kapihtal 12 Loahpaheaddji mearráduusat

§ 81. Láhkaásahusat

Departemeanta sáhtta mearridit dárkilet láhkaásahusaid dán lága čadaheapmái, dás maiddá bohccuid logaheami ja boazologu dárkkisteami birra.

§ 82. Fápmuiboahhtin

Láhka boahhtá fápmui dan rájes go Gonagas mearrida¹. Seammás heaittihuvvo láhka geassemánu 9. b.1978 nr. 49 boazodoalu birra.

Gonagas sáhtta addit gaskaboddosaš mearráduusaid, dás maiddá mearridit man muddui mearráduusat ovd- dit lága olis ain leat fámus, jus fal eai leat vuostálaga dán lága mearráduusaiguin.

1. Suoidnemánu 1. beaivvi 2007 rájes, geassemánu 15. b. 2007 res. nr. 627 olis.

§ 83. Eará lágaid rievdamat

Dan rájes go dát láhka boahhtá fápmui, rivdet čuovvovaš eará lágat ná:

1. Lágas golgotmánu 23. b.1959 nr. 3 om oreining av fast eighedom § 30 sihkkjuuvvo čujuhus láhkii geassemánu 9. b. 1978 nr. 49 boazodoalu birra ja lasihuvvo ođđa čujuhus láhkii DDMM 2007 nr. XX boazodoalu birra.
2. Láhka juovlamánu 21. b.1979 nr. 77 eananjuohkima j.e. birra rievdaduvvo čuovvovaččat:
 - § 2 bustávva c nr. 3 galgá čuodjat:
gi reglar om bruken i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift. Retten kan ikkje regulere tilhøva mellom dei som utøver slik reindrift.
 - § 6 a vuosttaš lađđasa vuosttaš cealkka galgá čuodjat:
Jordskifteretten kan i særskild sak eller i samband med jordskifte halde skjønn etter reindriftslova.
 - § 6a ođđa nubbi lađas galgá čuodjat:
Jordskifteretten skal behandle saker etter reindriftslova § 59 fjerde ledd.
 - § 35 bustávva i galgá čuodjat:
ordne tilhøva mellom reindriften og grunneigarar og andre rettshavarar i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, når det gjeld beite, flyttlei og liknande.
 - § 36 nubbi lađas galgá čuodjat:
Rett til reindrift i det samiske reinbeiteområdet kan ikkje avløysast.
 - § 88 nubbi lađas nubbi cealkka galgá čuodjat:
I område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, kan og leiar av reinbeitedistrikt krevje grensegang.
 - § 88 a vuosttaš lađas galgá čuodjat:
Eigar eller innehavar av alltidvarande bruksrett kan krevje at jordskifteretten skal klarleggje og fastsette eigedoms- og bruksrettstilhøva i sameiger, i andre område der det er sambruk mellom eigedomar og i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, når dette er nødvendig av omsyn til ein rasjonell bruk av området eller for registrering av uregistrert jordsameige.

3. Lágas miessemánu 29. b.1981 nr. 38 fuođduid birra galgá § 31 vuosttaš lađđasa nubbi cealkka čuodjat:
Reindriftsamenes jakt og fangst reguleres av reindriftsloven § 26.
4. Láhka juovlamánu 21. b.1984 nr. 101 boazodoalu birra gielddain Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal ja Surnadal rievdaduvvo čuovvovaččat:
 - § 2 vuosttaš ja nubbi cealkagat galget čuodjat:
Utøvelse av reindrift i de kommunene loven omfatter krever særskilt tillatelse av Kongen i samsvar med reindriftsloven § 8. Tillatelse kan bare gis til personer som oppfyller vilkårene i reindriftsloven § 9 for å eie rein i det samiske reinbeiteområdet.
 - § 3 vuosttaš lađas galgá čuodjat:
I kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal kan Kongen mot vederlag etter skjønn kreve avstått til staten rett til å utøve reindrift slik denne beskrives i reindriftsloven §§ 19 til 24, når dette finnes nødvendig for å sikre fortsatt samisk reindrift i området og det må regnes med at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade.
 - § 4 vuosttaš lađas galgá čuodjat:
Reindriftslovens regler om reindrift i samiske regionale reinbeiteområder og samiske reinbeitedistrikter gjelder tilsvarende for reindriften i området som omfattes av denne lov, så langt de passer. Bestemmelsene i reindriftsloven §§ 25, 26 og 63 gjelder likevel ikke.
5. Lágas miessemánu 15. b.1992 nr. 47 luossaguliid ja sáivaguliid j.e. birra galgá § 22 nubbi lađas čuodjat:
Reindriftsamenes fiske reguleres av reindriftsloven § 26.
6. Láhka suoidnemánu 4. b. 2003 nr. 74 beanadoallama birra rievdaduvvo čuovvovaččat:
 - § 7 nubbi lađas galgá čuodjat:
Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 65.
 - § 8 nubbi lađas galgá čuodjat:
For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, og reindriftsloven § 65.
 - § 27 vuosttaš lađas galgá čuodjat:
Om erstatningsansvar for skade voldt av hund gjelder det som følger av andre lovfestede og ulovfestede regler, bl.a. skadeserstatningsloven § 1–5 om ansvar for dyr og reindriftsloven § 66 om hunder.
7. Lágas geassemánu 17. b. 2005 nr. 101 opmodatregistrerema birra § 52 nr. 9 galgá juovlamánu 21. b.1979 nr. 77 lága eananjuohkima j.e. birra § 88 rievdadeapmi ná čuodjat:
Eigar eller innehavar av alltidvarande bruksrett kan krevje at jordskifteretten skal klarleggje og fastsette eigedoms- og bruksrettstilhøva i sameiger, i andre område der det er sambruk mellom eigedomar og i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift, når dette er nødvendig av omsyn til ein rasjonell bruk av området eller for registrering av uregistrert jordsameige.